SAMOBOR

1242

1839

KRISTAL

1951–1971

21266

„KRISTAL“ - SAMOBOR
1951. - 1971.

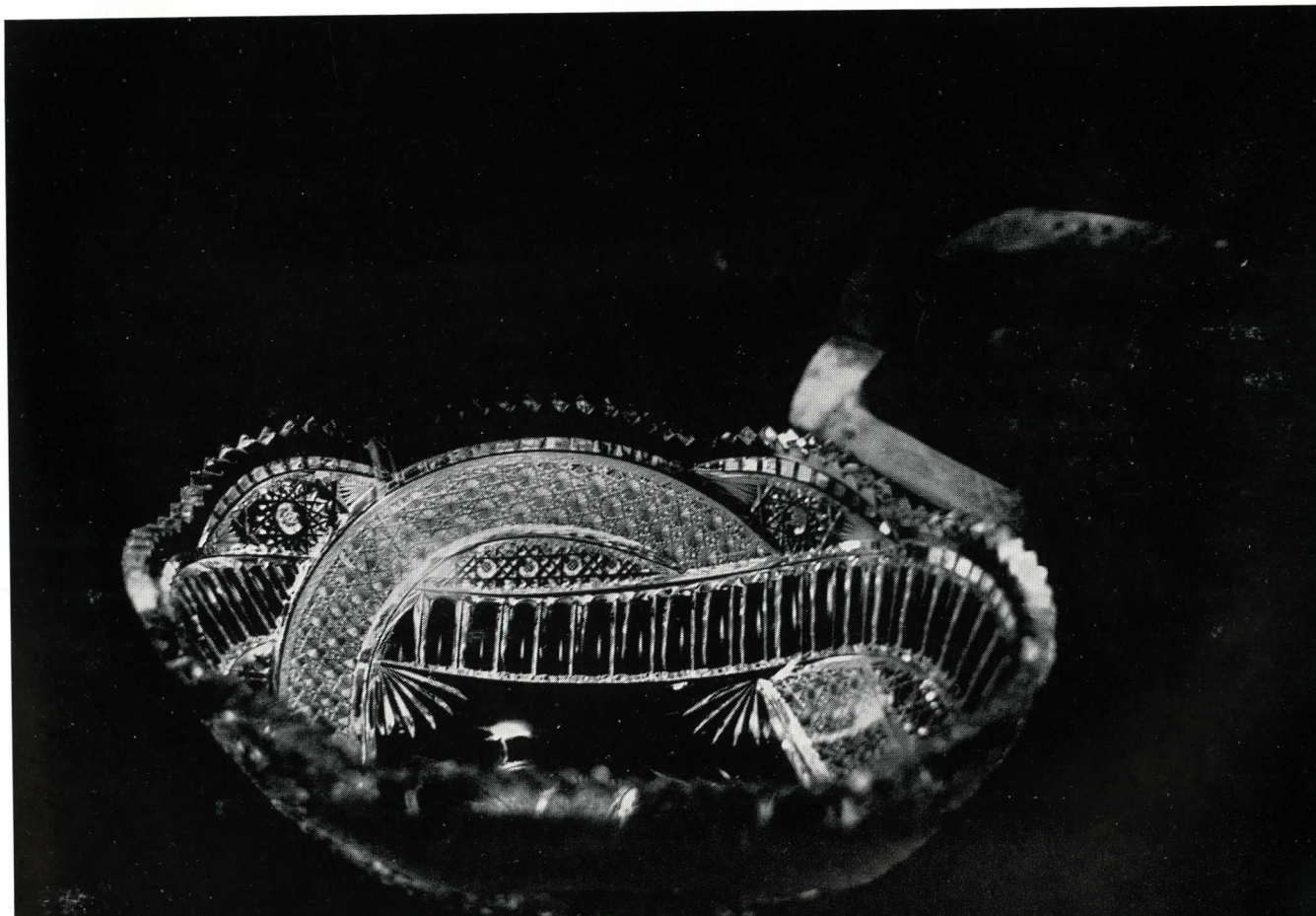

PREDGOVOR

Na stoljetnoj tradiciji samoborskog stakla 18. svibnja 1951. puštena je u rad topionica stakla današnje Tvornice stakla »Kristal« — Samobor. Izrasla je iz bivše brusionice olovnog i kristalnog stakla čiji je kolektiv od 30 članova njen osnivač i utemeljitelj. Time je Samobor očuvao i dalje razvijao jednu od najstarijih tradicija u Hrvatskoj, tradiciju staklarstva, umjetnost puhanja (oblikovanje) i brušenje (oplemenjivanje) proizvoda od stakla u ručnoj izradi.

Za vrijeme postojanja privredna organizacija »Kristal« stalno je rasla dopunjujući i proširujući prostorni, tehnološki, komercijalni i poslovni program rada da bi konačan izgled i fizionomiju doživjela ovih dana kada slavi svoj dvadeseti rođendan.

U privrednoj organizaciji danas je uposleno 560 članova kolektiva, a u 1951. bilo ih je 98. Instalirani kapacitet danas iznosi 16 lonaca Ø 100 × 65 i 135 brusaćih strojeva za oplemenjivanje, a 1951. iznosio je 4 lonca Ø 80 × 65 i 12 brusaćih strojeva za oplemenjivanje. Pored matičnog pogona, od 1967. postoji u Samoboru i novi pogon kristalobrusionice II.

Posljednjih godina razvija se i jača suradnja s nekoliko privrednih organizacija za oplemenjivanje poluproizvoda u Samoboru i Zagrebu (»Sjaj«, »Dekor« i dr.) koje se opskrbljuju poluproizvodima i naše tvornice. Pored navedenih poslovnih partnera u vidu su osnivanja i novih pogona na području SR Hrvatske.

Na ovaj način privredna organizacija »Kristal« — Samobor postaje jezgro u Samoboru, u zagrebačkoj regiji, pa i šire, kako na očuvanju staklarske tradicije, tako i na njegovom snažnom jačanju i širenju.

U posljednjih 5 godina (1966—1971.) realizirana je generalna rekonstrukcija tvornice (koja je upravo u završnoj fazi) i time provedena modernizacija i specijalizacija na olovno i kristalno staklo. Stvoreni uvjeti pružaju nove mogućnosti povećanja i racionalizacije proizvodnje, izrade bogatog asortimana i visokog standarda kvalitete, kao i ostvarivanja boljih poslovnih rezultata na svim područjima gospodarske djelatnosti. Pored toga, ostvarena je mogućnost veće konkurentne sposobnosti, kako na domaćem, tako i na vanjskom tržištu.

Naglim porastom proizvodnje olovnog i kristalnog stakla, posljednjih godina jača i orijentacija na plasman proizvoda diljem Jugoslavije, Evrope i druga konvertibilna tržišta. Od osnutka do danas poslovna suradnja sa svim domaćim i inozemnim kupcima bila je dobra i na obostrano zadovoljstvo. Potvrda za to je što je tvornica stakla Samobor prisutna u svim gradovima i mjestima Jugoslavije, te često puta nije u mogućnosti zadovoljiti sve potrebe i želje. Slična situacija je i s vanjskim tržištem gdje se proizvodi tvornice mnogo traže. Da je to tako, govori podatak da je za posljednjih godinu dana tvornicu posjetilo dvadesetak predstavnika evropskih i američko-kanadskih trgovačkih kuća, poznatih na području prometa luksuznim, olovnim i kristalnim staklom. Jačanje izvozne orijentacije znak je ugleda koji privredna organizacija sve više stiče na vanjskom tržištu.

Prema predviđanjima za 1971. g. tvornica stakla »Kristal« — Samobor bit će najveći proizvođač olovnog i kristalnog stakla u Jugoslaviji. Prema tome očekuju se i poslovni rezultati kakve privredna organizacija nije nikad ranije ostvarila. Ovo vrijedi za sva područja gospodarske djelatnosti (ukupan prihod, dohodak, osobni dohoci, fondovi, akumulacija itd.) jednom riječju, rezultati koji ukazuju da se poslovna orijentacija na modernizaciju i specijalizaciju na olovno i kristalno staklo pokazala pravilnom i korisnom. Radni kolektiv stalno je unapređivao i razvijao materijalnu i društvenu osnovu stvarajući potrebna sredstva za razvoj tvornice, porasta osobnog i društvenog standarda radnika i cijelog kolektiva, kao i društvene zajednice.

Rad organa upravljanja i društveno-političkih organizacija bio je usmjeren na osnovne zadatke koji su stajali pred privrednom organizacijom (razvojni planovi poduzeća, tekući godišnji proizvodni zadaci, samoupravljanje na nivom radnih jedinica, nagrađivanje prema radu, tehnička zaštita na radu, stručnim kadrovima, društvenom standardu radnika, itd.).

U proteklom razdoblju ostvarena je veoma dobra poslovna suradnja s mnogim partnerima (zavodima, institutima, ustanovama) u cilju unapređenja tehnologije, organizacije i ostalih naučnih i sistemskih rješenja. Veoma dobra suradnja je ostvarena s poslovnim bankama, Kreditnom bankom Zagreb — Poslovnicom Samobor, društvenom-političkim zajednicama u okviru općine Samobor, grada Zagreba i SR Hrvatske.

Ostvareni rezultati i postignuti poslovni uspjeh prvenstveno je vezan za nesebično i samoprijegorno zalaganje cijelog radnog kolektiva. Sigurno je i to, da, je tome pridonijela i dobra suradnja s poslovnim partnerima, a napose s kupcima Kristalovih proizvoda, čije poslovne odnose i suradnju očekuje i u buduće.

Danas, kada privredna organizacija slavi dvadeseti rođendan, svijesna je da samo stalnim i upornim radom cijelog kolektiva na jačanju svoje gospodasrke sposobnosti, pravilnom privrednom politikom prema kupcima i potrošačima (raznovrsnim izborom proizvoda, visokim kvalitetom, poštivanju ugovornih obaveza itd.) pruža sigurniju i bolju budućnost.

Ovom prilikom se radni kolektiv zahvaljuje svima, koji su surađivali s privrednom organizacijom i poziva ih na daljnju suradnju. Radna zajednica »Kristal« trudit će se da u tome dade svoj maksimalni doprinos i opravda ukazano povjerenje.

Direktor
dipl. ek. JOSIP CVETKOVIĆ

VORWORT

Auf der hundertjährigen Überlieferung des Samoborer Glases fussend, wurde am 18. Mai 1951. in Samobor die Glashütte der heutigen Glasfabrik »Kristal« in Betrieb gesetzt. Aus der ehemaligen Blei- und Kristallglasschleiferei erwachsen, wurde sie von deren dreissig Mitglieder zählender Arbeitsgemeischaft gegründet und errichtet. Dadurch konnte das Städtchen Samobor eines der ältesten überlieferten Gewerbe von Kroatien bewahren und weiter entwickeln — die Tradition der Glasfabrikation, die Kunst der Glasbläserei und -schleiferei, d. h. der Formgebung und der Veredelung von handwerklich bearbeiteten Glaserzeugnissen.

Seit ihrem Bestehen wurde die Wirtschaftsorganisation »Kristal« immer grösser, ihre Räume wurden vervollständigt und erweitert, gleichzeitig mit ihrem technologischen, kommerziellen und geschäftlichen Arbeitsprogramm, bis zu dem endgültigen Aussehen und der Physiognomie, wie sich uns diese heutzutage zeigen, zur Zeit ihrer 20. Geburtstagsfeier.

In dieser Wirtschaftsorganisation ist heute eine 560 Mitglieder umfassende Arbeitsgemeinschaft tätig; im Jahre 1951. wurden darin insgesamt 98 Arbeiter beschäftigt. Ihre heutigen Kapazitäten betragen 16 Häfen (Töpfe) Ø 100 × 65 und 135 Veredelung-Schleifmaschinen, während es im Jahre 1951. nur 4 Häfen Ø 80 × 65 und 12 Schleifmaschinen waren. Nebst dem Hauptbetrieb besteht seit dem Jahre 1967. in Samobor noch ein neuer — der Betrieb der Glasschleiferei II.

In den letzten Jahren entwickelt sich auch eine stärkere Zusammenarbeit mit mehreren Wirtschaftsorganisationen in Samobor und Zagreb (»Sjaj«, »Dekor« u. a. m.), die sich mit der Veredelung von Halbfabrikaten befassen und die zu diesem Zweck auch Halbfabrikaten unserer Produktion anschaffen. Neben den soeben angeführten Geschäftspartnern werden auch Neugründungen von Betrieben auf dem Gebiet der Sozialistischen Republik Kroatien geplant.

Auf solche Art und Weise entwickelt sich die Wirtschaftsorganisation »Kristal« in Samobor, in der Region Zagreb und auch für ein weiteres Gebiet zu einem Kernpunkt für die Erhaltung der Glaserei-Überlieferung sowie für ihre Erstarkung und Verbreitung.

In den letzten fünf Jahren (1966—1971) wurde die Fabrik generell rekonstruiert (dieser Prozess befindet sich augenblicklich in seine Endphase) und

dadurch auch modernisiert und auf die Erzeugung von Blei- und Kristallglas spezialisiert. Die damit geschaffenen Bedingungen bieten die Möglichkeit neuer Vergrösserungen und Rationalisierungen, sowie die Aussicht auf Anfertigung eines reichhaltigen Assortiments und eines hohen Qualitätsstandardes; sie stellen auch die Erzielung besserer geschäftlicher Ergebnisse auf allen Gebieten wirtschaftlicher Tätigkeit in Aussicht. Daneben wurde auch die Möglichkeit grösserer Konkurrenzfähigkeit auf dem einheimischen und auch auf fremden Märkten erreicht.

Infolge der schnellen Entwicklung von Blei- und Kristallglas orientierte man sich in den letzten Jahren auch stärker auf das Placement derartiger Erzeugnisse in ganz Jugoslawien, aber auch in Europa sowie auf anderen konvertiblen Märkten. Seit der Gründung der Glasfabrik Samobor war bis zum heutigen Tag auch die Zusammenarbeit mit allen in- und ausländischen Geschäftspartnern erfolgreich und wickelte sich zu beiderseitiger Zufriedenheit ab. Das beweist auch die Anwesenheit der »Kristal« — Samobor in allen jugoslawischen Städten und Ortschaften, so dass sie häufig nicht imstande ist, allen Bedürfnissen und Wünschen zu entsprechen. Ähnlich ist die diesbezügliche Situation auch auf ausländischen Märkten, wo die Erzeugnisse unserer Fabrik ebenfalls sehr gefragt sind. Ein Beweis dafür ist auch der Umstand, dass während des vergangenen Jahres unser Unternehmen von rund zwanzig Repräsentanten europäischer und amerikanisch-kanadischer Geschäftshäuser besucht wurde, die auf dem Gebiet des Warenverkehrs mit Luxus-, Blei- und Kristallglas wohlbekannt sind. Auch die umfangreichere Ausfuhr ist ein Zeichen des wachsenden Ansehens, dass diese Wirtschaftsorganisation auf dem ausländischen Markt geniesst.

Für das Jahr 1971 wurde die Glasfabrik »Kristal« — Samobor als grösster Blei- und Kristallglaserzeuger in Jugoslawien vorgesehen. Demgemäss erwartet man auch solche Geschäftsergebnisse, wie sie diese Wirtschafftsorganisation bisher noch nie realisieren konnte. Dies gilt für alle Bereiche der wirtschaftlichen Tätigkeit (Gesamtertrag, Einkommen, persönliche Einkünfte, Fonds, Akkumulation usw.), mit einem Wort derartige Resultate, die darauf hinweisen, dass die auf Erneuerung des Werkes sowie auf Spezialisierung von Blei- und Kristallglas eingestellte Geschäftsorientierung folgerichtig und nutzbringend war. Von der Arbeitsgemeinschaft wurden materielle und gesellschaftliche Basis gefördert und weiterentwickelt, indem ihre Mitglieder die zur Entwicklung der Fabrik, zur Erhöhung von gesellschaftlichem und persönlichem Standard der Arbeiter, des gesamtem Kollektivs und der Gesellschaftsgemeinschaft notwendigen Mittel schufen.

Die Tätigkeit der Verwaltungsorgane und der gesellschaftlichpolitischen Organisationen war auf die grundlegenden Aufgaben gerichtet, die vor der Wirtschaftsorganisation standen (Entwicklungspläne des Unternehmens, laufende jährliche Produktionsaufgaben, Selbstverwaltung auf Arbeitseinheiten-

Ebene, Besoldung nach realisierter Arbeitsleistung, technischer Arbeiterschutz, fachlich geschulte Arbeitskräfte, gesellschaftlicher Standard der Arbeiter usw.).

Im vergangenen Zeitraum wurde eine sehr gute geschäftliche Zusammenarbeit mit zahlreichen Partnern (Instituten, Unternehmungen, Institutionen) verwirklicht, um Technologie und Organisation sowie andere wissenschaftliche und systembezogene Lösungen zu finden und zu fördern. Sehr gut war auch die Zusammenarbeit mit den Handelsbanken, der Samoborer Filiale der Kreditna banka Zagreb, sowie mit den gesellschaftlich-politischen Gemeinschaften der Gemeinde Samobor, der Stadt Zagreb und der Sozialistischen Republik Kroatien.

Die realisierten Resultate und der erzielte geschäftliche Erfolg sind vor allem anderen den uneigennützigen und opferbereiten Bemühungen der gesamten Arbeitsgemeinschaft zu verdanken. Sicher ist ausserdem, dass zu diesen Ergebnissen auch eine gute Zusammenarbeit mit den Geschäftspartern, besonders aber mit den Käufern von »Kristal«-Erzeugnissen beigetragen hat; daher rechnet die Fabrik auch weiterhin mit guten geschäftlichen Beziehungen und der zukünftigen Zusammenarbeit mit ihren bisherigen Geschäftsfreunden.

Heute, wo unsere Wirtschaftsorganisation ihren zwanzigsten Geburtstag feiert, ist sie sich dessen wohl bewusst, dass nur die ständige, beharrliche Arbeit des Ganzen Kollektivs an der Erstarkung ihrer wirtschaftlichen Tüchtigkeit, sowie eine folgerichtige Wirtschaftspolitik gegenüber ihren Käufern und Verbrauchern (durch mannigfaltige Auswahl ihrer Erzeugnisse, erstklassige Qualität, Einhaltung der vereinbarten Vertragsverpflichtungen u. a.) dem Kollektiv und seinen Arbeitern eine noch bessere und sorgenfreiere Zukunft bieten kann.

Bei dieser Gelegenheit möchte sich die Arbeitsgemeinschaft der »Kristal« bei allen jenen bedanken, die sich an der Zusammenarbeit mit unserer Wirtschaftsorganisation bisher beteiligten, und diese zu weiterem Zusammenwirken einladen. Das Kollektiv der »Kristal« — Samobor wird sich bemühen, dabei seinen grösstmöglichen Beitrag einzusetzen, um dadurch das bisher erworbene Vertrauen zu rechtfertigen.

Der Direktor:
Dipl. Ökon. JOSIP CVETKOVIĆ

FOREWORD

Based on a century tradition of glass production in Samobor a new glass smeltery of to-day's Glass Factory »Kristal« — Samobor was put into operation on May 18th 1951. It growed out from the former lead and chrystal glass polishing workshop whose collective of 30 members is its establisher and founder. Samobor has therewith preserved and developed further one of the most ancient traditions in Croatia, the tradition of glazier's trade, the art of blowing (shaping) and polishing (ennobling) of the glass products in handicraft.

The business organization »Kristal« growed permanently during its existence by supplementing and extending the working program of space, technology, commerce and business in order to meet the final appearance and physiognomy these days when it celebrates its twentieth birthday.

There are to-day 560 collective members employed within the business organization, and in 1951. there were only 98 of them. The installed capacity amounts to-day to 16 pots Ø 100 × 65 and 135 polishing machines for ennobling, and in 1951. it amounted to 4 pots Ø 80 × 65 and 12 polishing machines for ennobling. In addition to the main unit there is also in Samobor a new unit: chrystal polishing unit since 1967., named number II.

A more intensive co-operation with several business organizations dealing with ennobling of semi-products in Zagreb and Samobor (»Sjaj«, »Dekor«, etc.) is being developed during recent years. They make provision for semi-products from our factory. In addition to the business partners, mentioned above, we have in mind to establish new units within the territory of SR Croatia.

In such a way the business organization »Kristal« — Samobor becomes a nucleus in Samobor, region of Zagreb and even in a broader area, as on the preservetion of the glass tradition so on its vigorous strenghtening and spreading.

During the last 5 years (1966—1971) the general reconstruction of the factory was realised (it is just under the last fase), and therewith the modernisation and specialisation in lead and chrystal glass was implemented. The created conditions offer new possibilities in increament and rationality of the production, producing of rich assortment and high standard quality, as well as in obtaining of better business results on all fields of economic activity.

Moreover, a possibility for higher competition capability is materialized, on the domestic as well as on the foreign market.

Owing to the rapid rise of the lead and crystal glass production, the orientation in selling of products within Yugoslavia, Europe and other hard currency markets is also growing. The business co-operation with all domestic and foreign buyers was good and beneficiary to both parties. It may be proved by the fact that the factory is present with its products in all cities and towns within Yugoslavia, and very often it is not able to satisfy all requirements and desires. A similar situation is on the foreign market where the products of the factory are very much demanded. This fact is confirmed by particulars of visit to the factory made by some twenty representatives of European, American and Canadian business firms, known in dealing with luxurious lead and crystal glass. The strenghtening of the export orientation is a sign of reputation gained more and more by the business organization on the foreign market.

According to the envisagements for 1971. the glass factory »Kristal« — Samobor will be the largest producer of the lead and crystal glass in Yugoslavia. Accordingly, the results in business are expected to be so good as never before achieved by the business organization. This applies to all aspects of economic activity (gross proceeds, income, personal emoluments, funds, accumulation, etc.), in a word, to results indicating that the business orientation toward modernisation and specialisation in lead and crystal glass proved to be correct and useful. The working collective has permanently promoted and developed the material and social base providing for necessery resources for the development of the factory, increase of the personal and social standard of the workers and the whole collective, as well as of the social community.

The activity of the managerial, and socio-political bodies was directed toward the basic tasks faced by the business organization (development programs of the enterprise, current annual production tasks, self-management on the level of the working units, emoluments according to the job performed, technical protection on the working place, skilled staff, social standard of the workers, etc.). A good co-operation was established with many partners (institutes, institutions, etc.) with the aim to promote the technology, organization, and other scientific and systematic solutions. Very good co-operation was established with business banks, Kreditna Banka, Zagreb — Branch in Samobor, socio-political communities on the level of Municipality Samobor, city of Zagreb and SR Croatia.

Gained results and achieved business success were primarily bound for unselfish, self-sacrificing acting of the entire collective. It is also sure that toit contributed also good co-operation with the business partners, and especially with the buyers of »Kristal« products, whose business relations and co-operation it is expecting also in the future.

To-day, when the business organisation is celebrating its twentieth birthday, we are aware that only by means of continuous persistent work the entire collective on strenghtening of its economic capability, adequate business policy in respect to the buyers and consumers (diversification of the products, high quality, respecting of contractual obligations, etc.) a more accurate and better future can be offered.

The working collective thanks by this occasion to all who co-operated with the business organisation and is calling for further co-operation. The working community »Kristal« will make efforts to add its atmost contribution and to justify the offered confidence.

Manager
Dipl. Ecc. JOSIP CVETKOVIĆ

DVADESETA OBLJETNICA PRIVREDNE ORGANIZACIJE

„KRISTAL"

U STOLJETNOJ TRADICIJI SAMOBORSKOG STAKLARSTVA

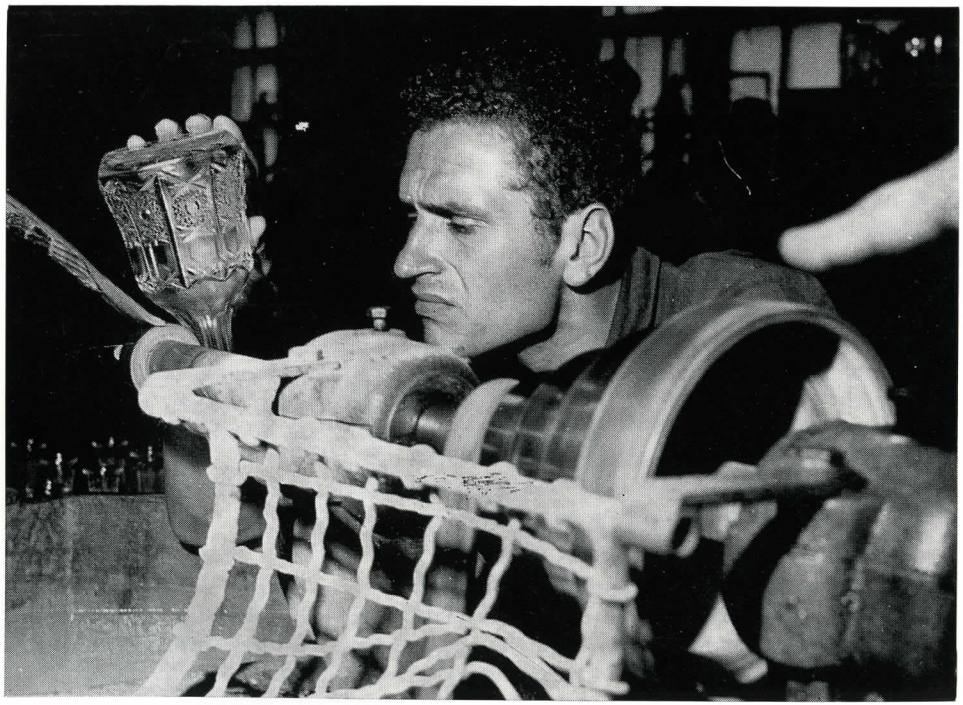

STOLJETNA TRADICIJA SAMOBORSKOG STAKLARSTVA

Preko pet tisuća godina je prošlo kako su Mezopotamci i Egipćani počeli upotrebljavati neprozirnu, bojadisanu »staklenu pastu« za izradu raznih ukrasnih predmeta. Preko Aleksandrije staklarstvo je zatim prešlo u Rim, gdje u prvom stoljeću naše ere započinje proizvodnja prozirnog, bezbojnog stakla u gradskoj četvrti Vicus vitrarius pod najvišom zaštitom vladarskih povlastica. U drugom stoljeću podižu se staklarske radionice uz obalu Rajne, i odande, vjerojatno preko Akvileje, trgovačkim i vojničkim putovima dolaze prvi stakleni proizvodi i u naše krajeve. Imamo, naime, u Samoborskom muzeju nekoliko zanimljivih staklenih predmeta, pronađenih u grobovima iz trećeg i četvrtog stoljeća, razasutih oko Samobora, Bregane i Okić-grada. To su dosta skromni predmeti: čaša iz zelenog stakla, četvorocijevni zavijeni vršak boce, suzna bočica, tamnoplava posudica, pločica tamne paste, bočica s visokim, raširenim vrškom lijepa oblika od žutog stakla itd.

Tako su, eto, s Rimljanima stigli na samoborsko područje i prvi stakleni proizvodi, davno prije osnutka glasovitih tvornica u Engleskoj, Njemačkoj, Češkoj i onih u Muranu kod Venecije. U kasnijem srednjem vijeku stakleni proizvodi su bili vrlo skupocjeni, te su ih mogli nabavljati samo bogati feudalci, dok su ostali građani upotrebljavali posuđe od gline i kositra. Kako je još početkom XIX stoljeća staklo bilo cijenjeno, vidi se iz sačuvanih podataka iz vremena francuske okupacije Samobora, kad se morao plaćati porez na svaki stakleni prozor na kućicama, što je dovelo do toga da su seljaci i građani gradili kuće s vrlo malim prozorčićima na sobama, dok su na drugim prostorijama bili mali prozorski otvori pokriveni životinjskim kožama i mjehurima — slobodnim od plaćanja poreza. Po završetku francuske okupacije Samobora, na prijelazu iz feudalizma u kapitalizam, osniva se u Samoboru tvornica stakla. Bilo je to upravo u jeku ilirskog pokreta, kad se javno tražilo: »da domoroci kupuju domaću robu i podupiru domaće fabrike . . .«

U to je doba samoborska veleposjednica Vilhelmina Kulmer polazila svake godine na liječenje u češko kupalište Karlove Vary. Pored liječenja ona je tamo zapazila još nešto zanimljivo: kupališni gosti iz čitave Evrope kupovali su tamo vrlo mnogo skupocjenih staklenih predmeta i nosili ih kući za uspomenu svojim obiteljima i znancima. Kupovali su skupe čaše, boce, zdjele, vaze za cvijeće,

svjetiljke i druge predmete ukrašene bojama i gravurama. To je bio vrlo unosan posao za tamošnje staklare — i tada je Vilhelmina Kulmer započela razgovor s tim staklarima. Ona je posjedovala četiri tisuće prekrasnih gustih šuma oko Samobora, Bregane, Noršić Sela i Žumberka. Budući da su te šume bile neiskorištene, rodila se zamisao da one posluže kao jeftino pogonsko gorivo za tvornicu stakla. I zaista: 12. ožujka 1839. godine obavljeno je svečano otvorenje staklane u Osretku, u prisustvu vlasnice Vilhelmine Kulmer, starog Ilirca Janka Draškovića i mnogih gostiju. Prvi majstori, staklari iz Karlovih Vary, poklonili su svim prisutnim gostima prve proizvode tvornice, a sama vlasnica je dobila brušenu bezbojnu čašu s označenim datumom i u dno utaljenim velikim zlatnikom. S velikim ushićenjem donijele su tadanje Gajeve »Narodne novine« opširan izvještaj o tvornici, navodeći među ostalim i ovo: »Gdi su još prije jedne godine vuci i medvjedi palili i žarili, kuda, tako reči, nijednoga još čovjeka noga doperla nije, usred okolice Samoborske, tu se sad digla mala varošica, tu sad vrve stotine radnih ljudi, tu je podignjena staklana, (perva?) u

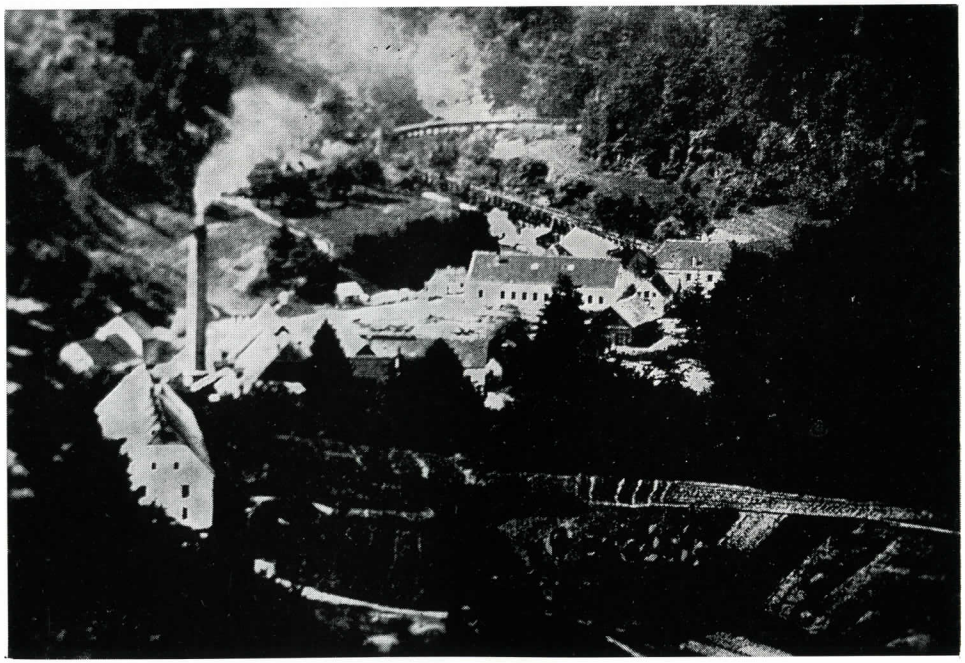

Stara tvornica stakla (»Glažuta«) u Osretku

Hrvatskoj . . . . U novoj ovoj, Osredek nazvanoj fabriki ima jedanajst iz dobroga materijala sazidanih zgradah. Perva je zgrada od staklane dugačka 25 hvati i 12 široka. Pored ove diže se druga također lijepa zgrada u kojoj se svi

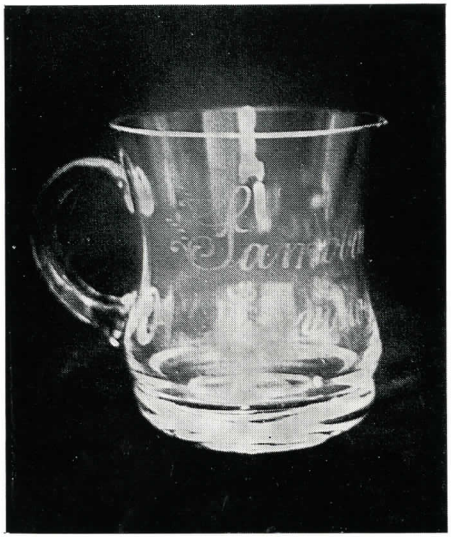

Opjevani lončić s natpisom: »Samoborci piju vino z lonci«

Cijenjeni proizvod stare staklane u Osretku, bogato ukrašen bilikum izrađen za Eduarda Presečki

potrebni stanovi za osam familijah nahode. K onim ostalim zgradam dozidat će se još velika i dobro uređena kerčma i to još ove godine. Glavni stvari, koje su za staklo proizvesti potrebne, ima ovdi u izobilju. Zeleni se ovdi šuma četiri hiljade jutara velika, žubori ovdi potok, po kojem se lako potrebna derva doplaviti mogu, a kamenja za grubije staklo ima ovuda u najbližoj okolici, a za finije nedaleko odavde. Nu što se osobito napomenuti mora, da su dobrohotni stališi slavne varmedjije zagrebačke dokončali, da se novi drum do Osretka napravi . . . Dobri proizvodi otvorit će naravno najsigurniji put k očekivanoj ovoj sversi. Dobro bi zaista još bilo, da bi baronesa Kulmer u svojoj horvatsko-ilirskoj domovini podignjenoj staklani malo po malo domaće sinove poslu priučila, da bi tako umjetnost ovu naučili i s vremenom sami poslove u fabriki obavljati mogli, u obće da im se takove versti poslovi dopadnu, onda bi ona ne samo staklo proizvodila, nego i pravo domovine tim načinom znamenito umnožala . . .«

S mnogo poleta staklana je počela proizvoditi staklene predmete namijenjene pretežno dnevnoj kućnoj upotrebi: čaše i boce raznih oblika, cjeline za veći broj osoba, tanjuriće, zdjelice, svjetiljke i sjenila. Naročito su cijenjene bile čaše za dobrodošlicu (»bilikumi«) raznih oblika i veličina, bogato ukrašene bojama i brušenjem, često u obliku kubure, čižmice, pokala, bačvice ili vrčeva, dok su još danas vrlo popularni i opjevani lončići s natpisom: »Sanoborci piju vino z lonci«. S takvim čašama su domaćini u ono doba redovito pozdravljali svoje najmilije goste koji su im dolazili u kuću u svečanim zgodama.

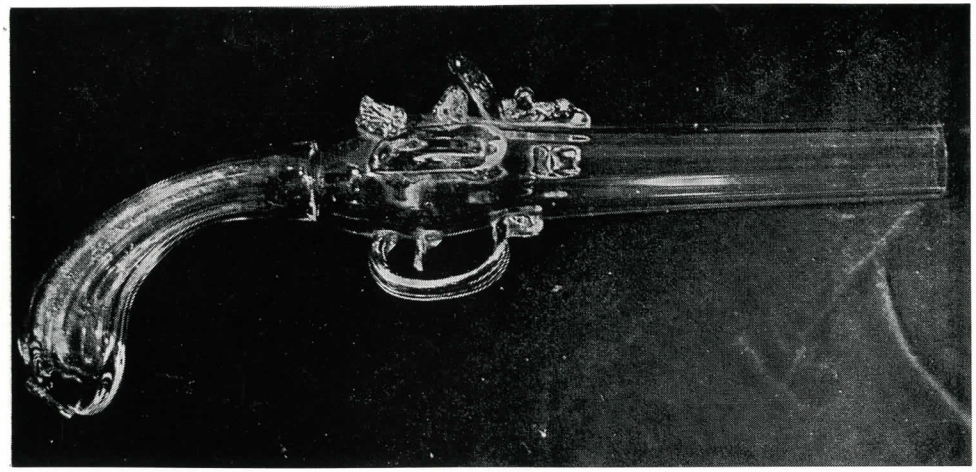

Staklena kubura kao »hrvatski bilikum«

No, to prvo, početno rodoljubno oduševljenje u radu tvornice nije bilo duga vijeka: već godine 1847. vlasnica je uslijed velikih dugova morala prodati tvornicu mariborskom trgovcu Franji Paanu za trideset tisuća forinti, a ovaj pak iz istih razloga 1850. Ignacu Hafenbredlu. Za njegove uprave godine 1856. znamo da je tvornica imala jednu peć s osam lonaca za brušeno staklo i dva lonca za prozorsko staklo, čiji je ukupni godišnji proizvod iznosio tri tisuće centi stakla. Sirovine je tvornica dobivala djelomično iz okolice Samobora, a djelomično iz Štajerske, Češke, Ugarske i Engleske, dok je 3/8 svojih proizvoda prodavala u Hrvatskoj, a veći dio preko Trsta u Italiju, Tursku, Grčku, Španiju, Afriku, pa i Ameriku. Proizvodnja je bila zanimljiva i po raznolikosti: polovicu je činilo nebrušeno staklo, četvrtinu brušeno staklo, a drugu četvrtinu bojadisano, pozlaćeno i kristalno staklo. Ostale tri tvornice u Hrvatskoj (Zvečevo, Ivan Polje i Velika) imale su iste godine četiri peći sa deset tisuća centi proizvedenog stakla. Godine 1846. tvornica uspješno izlaže svoje proizvode na Prvoj gospodarskoj izložbi u Zagrebu, a već početkom 1872. godine tvornicu kupuju poduzetnici Gamilšek i Dinghofer. Ova dvojica grade šest kilometara nizvodno, u Grdanjcima, na potočiću Breganici novu »Glažutu«, nazvanu po kćeri Gamilšekovoj »Karolina« i svečano je otvaraju 6. listopada 1872. godine kao neku podružnicu »stare glažute« u Osretku. U »Karolini« su počeli koristiti drveni ugljen iz rova u neposrednoj blizini. U isto vrijeme osnivaju u Zagrebu veliko trgovačko skladište stakla, dok u Samoboru glavnu prodaju stakla vrši poduzetni trgovac Eduard Presečki.

Naročiti uspjeh postigla je tvornica godine 1882. na velikoj izložbi u Trstu, gdje dobiva zlatnu kolajnu za izvrsno brušeno i bijelo staklo. Na toj izložbi prodalo se naročito mnogo staklenih kubura kao »hrvatski bilikum«, koje su po svojoj naročitoj izradbi i obliku izazvale veliko zanimanje kupaca. U to je vrijeme tvornica imala 189 radnika i parni stroj od 50 KS. Slijedeće, 1883. godine Gamilšek je svoju polovicu tvornice prodao Đuri Jakčinu, a obojica pak 1888. Maju iz Beča. U to vrijeme tvornica postaje privlačno turističko izletište, te je danomice posjećuju domaći i strani izletnici, koji kupuju skupocjene proizvode uz bogate nagrade majstorima, koji su pred gostima izrađivali razne uspomene. Međutim, tvornica radi sve slabije, te je 1893. godine preuzimlje, zajedno s tvornicom u Zvečevu, Dioničko društvo za hrvatsku industriju stakla, u kojem je glavni dioničar bio zloglasni ban Khuen Hedervary. U to vrijeme tvornica ima 250 radnika, dvije plinske peći s generatorom, svaka s 12 lonaca za topljenje. Za zeleno staklo upotrebljavao se domaći pijesak, dok se za fino kristalno staklo dovozio hoenbaški pijesak. Proizvodila se puhanjem, tiskanjem i lijevanjem brušena, izjedana, slikana i gravirana roba, razne cjeline i svjetiljke u ukupnoj godišnjoj vrijednosti od 240.000 srebrnih kruna. Značajno je da su glavni stručnjaci dolazili iz bečkih i čeških tvornica stakla, dosta su se često izmjenjivali, što potvrđuje činjenicu da su mnogi samoborski proizvodi svojom izradbom bili ravni bečkom i češkom staklu, jer su ih sami majstori i radili. Sjeću pak i dobavu goriva drva imala je godinama obitelj Delivuka iz

Žumberka. Oni su godišnje dopremali iz okolnih šuma po 1500 hvati drva, koja su velikim dijelom dopravljivali nabujalim gorskim potocima i posebnim kanalom do same tvornice. God. 1891. tvornica izlaže svoje proizvode u vlastitom paviljonu na jubilarnoj izložbi Gospodarskog društva u Zagrebu, a god. 1897. osniva i vlastitu pučku školu u Osretku za djecu svojih radnika i službenika.

Godine 1901. tvornicu preuzimlje Prva hrvatska štedionica i pomalo je likvidira. Khuen Hedervary »dodjeljuje« još posljednjih tisuću rali šume oko sela Višnjevca. Hrvatsko društvo umjetnosti po arhitektu Baueru želi proizvodima dati umjetnički, narodni duh, no sve to više ne koristi — silne šume Samoborskog gorja i Žumberka su posječene, a drvo iz udaljenih šuma Slovenije i Hrvatskog zagorja trebalo je skupo plaćati, drveni ugljen kod »Karoline« nije bio dobar, tvornica nije mogla više izdržati konkurenciju češkog i

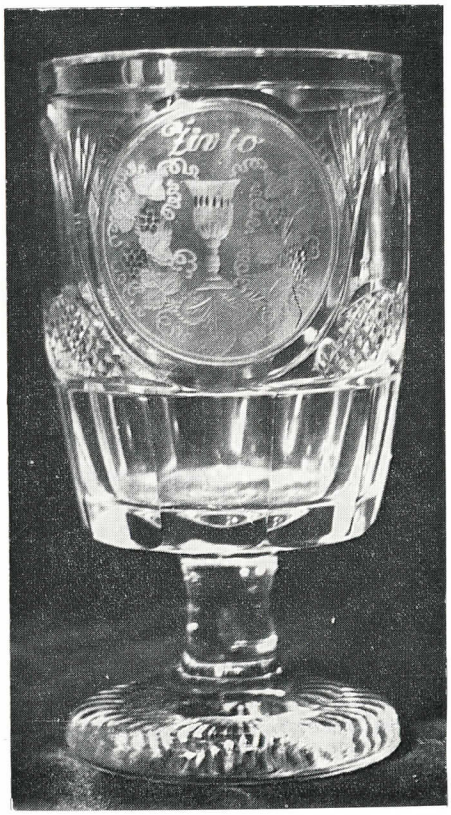

Čaša izrađena u »Glažuti« s kojom je domaćin pozdravljao najmilije goste pri dolasku u kuću

bečkog stakla tako da je konačno 1905. proizvodnja potpuno prestala, a većina stručnjaka preselila se u novu tvornicu stakla u Hrastniku (kod Trbovlja).

Na ovom mjestu zanimljivo je napomenuti da je radnik Johan Jager, koji je još 1903. g. radio u staroj »Glažuti«, otišao u svijet; obišao Evropu, Bliski Istok i Afriku, radio u mnogim tvornicama stakla, a svoj radni vijek završio u novoj tvornici »Kristal« 1953. g., gdje je svoje bogato iskustvo prenio na mlađi naraštaj. Nakon umirovljenja odlazi u svoje rodno mjesto Hrastnik u Sloveniji.

Danas je područje stare »Glažute« i doline potoka Bregane postalo turističko područje, koje posjećuju planinari, lovci, ribolovci i automobilisti koji u svježem zraku mladih gustih šuma nalaze zabavu, odmor i rekreaciju. Na mjestu nekadašnjih tvorničkih postrojenja danas raste sočna zelena trava, ispod koje se jedva naziru ostaci zidina, čije je kamenje rasprodano seljacima iz široke okolice. Jedina zgrada — spomenik stare »Glažute« — je danas malena radnička kućica s kućnim brojem »Kostanjevec 22«, u kojoj živi osamljen Josip Peter, sin prvog lugara Benedikta Petera koga je Prva hrvatska štedionica ovdje namjestila 1905. godine da čuva gola brda i da rasprodaje tesano kamenje preostalih zidina. Postoje još prizemni ostaci nekadašnje jednokatne stambene zgrade i gostionice, koji danas služe jedino kao sklonište prolazećoj stoci i konjima.

U bogatim vitrinama Samoborskog muzeja, Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu, kod pojedinih privatnih sabirača nalaze se brojni i različiti proizvodi i podaci o staroj i novoj »Glažuti« — važnim čimbenicima privrednog razvoja starog Samobora. Značajna je i doktorska dizertacija poznate povjesničarke dr Miroslave Despot — koju je obranila uspješno na temu samoborskoga stakla na zagrebačkom sveučilištu 1957. .godine . . .

VRELA:

Josip Terputec: »Planctus super curia Mirnovec«, Samobor 1812.
Narodne Novine, 1839., broj 15.
Agramer Zeitung, 1839., broj 24.
Milan Krešić: »Izvješće o tršćanskoj izložbi«, Zagreb 1883.
»k«: »Osredek«, Vjerni drug, 1. V. 1898.
Inž. Nikola Bošnjak: »Staklane Osredek i Karolina«, Samobor 1942.
Percival Marson: »Glass and glass manufacture«, 1945.
Dr Rudolf Bičanić: »Doba manufakture u Hrvatskoj i Slavoniji«, Zagreb 1951.
Dr Miroslava Despot: »Suvremeni opis staklane Osredek, Čovjek i prostor, Zgb. 1955.
Dr Miroslava Despot: »Die Glasproduktion in Kroatien«, Alte und moderne Kunst, Wien 1959.
Dr Miroslava Despot: »Staklana Osredek«, Samoborske novine 1968, broj 9—18.
Izvorni spisi i fotografije (iz »Samoborske zbirke« I. Sudnika).

DVADESET GODINA TVORNICE „KRISTAL"

Temelji današnje tvornice stakla u Samoboru postavljeni su 1939. godine otvaranjem brusionice kristala tadašnjeg vlasnika »Kristalerije« Vaclava Kubiček. Ova brusionica prelazi poslije u vlasništvo zagrebačkog obrtnika Franje Valent, koji je vodi sve do nacionalizacije 1948. godine.

Novo osnovano poduzeće od samog početka nailazi na niz poteškoća, a nedostatak poluproizvoda za brušenje dovodi u pitanje opstanak i zaposlenje tridesetak radnika.

Radnici, živo zainteresirani za svoj daljnji rad i bolju budućnost, odlučili su da vlastitim snagama pristupe izgradnji topionice stakla uz razumijevanje i pomoć organa narodne vlasti.

Izgradnju topionice stakla počeli su 27. ožujka 1950. zajedničkim dobrovoljnim radom slijedeći radnici tadašnjeg »Kotarskog staklarskog poduzeća«:

Marija Ambrošić, Antun Bišćan, Ivan Bišćan st., Alojz Cerovšek, Franjo Čebušnik, Stanka Čebušnik, Mirko Čitarović, Blaženka Fresl, Željko Frlić, Ivan Hofer, Ljudevit Ivanjščak, Ivan Koletić, Stjepan Mahović, Adolf Minihofer, Ivan Minihofer, Stanko Minihofer, Dragica Mišić, Božo Noršić, Rezika Noršić, Katica Novak, Mirko Puškar, Filip Račić, Fanika Repuš, Milan Roksandić, Zvonko Šetin, Milan Škiljan, Stanka Škiljan, Marija Šnidarčić, Vjekoslav Šohinger i Marica Troha.

Lokacija topionice stakla određena je na nacionaliziranom zemljištu stare gipsarnice u Rudarskoj Dragi, gdje se i danas nalazi.

Novo izgrađena topionica puštena je u pogon 18. svibnja 1951. godine. U njenom sastavu bile su: hala s jednom četvero-lončanom peći za topljenje stakla na generatorski plin, nekoliko omanjih prostorija za pogon dorade i generatorska stanica.

Od tog pogona topionice stakla bili su odvojeni brusionica kristala, kupaonica, skladište sirovina i materijala, te pakeraj. Oni su se nalazili u Gornjem kraju, dok su upravne prostorije bile na Trgu kralja Tomislava, tako da su svakodnevno prevaljivani kilometri puta radi organizacije posla, prijevoza materijala i snabdijevanja sirovinom. Ukupno je bilo zaposleno 98 radnika, od kojih je većina bila nekvalificirana. Njima je trebalo više godina rada da uz pomoć iskusnih majstora staklara-puhača iz Rogaške Slatine, Hrastnika i Straže savladaju vještinu oblikovanja staklene mase. Stoga je i asortiman proizvoda

Zgrade stare gipsarne koje su porušene i na njihovom mjestu podignuta tvornica

u prvim godinama bio sveden na najjednostavnije oblike: cilinderi za petrolejke, čaše, kaleži, štapovi za proizvodnju dugmadi i slično.

U tom vremenu tj. od 1948. do 1951. mijenjao se rukovodeći kadar, pa su na dužnosti direktora bili: Mijo Krošelj, Stanko Vugrinec, Lujo Ivanjščak i Kamilo Franjić.

S prvom proizvodnjom javljaju se razni problemi. Otežano snabdijevanje kvalitetnim sirovinama i pogonskim gorivom, nedostatak stručnog kadra za oblikovanje i doradivanje stakla i oskudica pogonskog i skladišnog prostora. To sve dovodi da se prva proizvodna godina završava gubitkom, tim više što poduzeću nisu odobrene olakšice pokusnog pogona.

U takvoj situaciji dužnost direktora preuzima od Kamila Franjić Josip Cvetković 1952. g. Pod njegovim rukovodstvom poduzimaju se najdjelotvornije mjere za saniranje nastale situacije. Postavljaju se novi programi rada i višegodišnji perspektivni planovi razvoja na tehničko-ekonomskoj osnovi, koja ima za cilj daljnji napredak i sjedinjavanje svih odjeljenja, do tada različito lociranih, u jednu cjelinu.

Najveća kočnica za brzo rješavanje tako postavljenih zadataka i programa bio je nedostatak novčanih sredstava, pa se realizacija morala odlagati i rješavati postupno. Prva nadogradnja tvornice, započeta već 1953., potpuno se dovršava tek 1957. Krajem 1955. dovršena su najpotrebnija odjeljenja (hala dorade, pakeraj, skladište sirovina i gotove robe, bravarija, šamotarnica), a krajem 1957. konačno se dovršava brusionica, kupaonica i uredski prostor, čime se zatvara krug tvornice koji tek sada prvi puta objedinjuje sve faze rada u jednu tehnološku cjelinu. Iz obrtne radionice rađa se tvornica. Istovremeno s nadogradnjom, vrše se već i prvi remonti peći, kao i povećanje kapaciteta od četiri na šest lonaca, a zatim od šest na osam lonaca.

Uz povećanje kapaciteta uslijedilo je i povećanje broja hladnjača, zatim povećani zahtjev za stručnom radnom snagom, a uz to se neprekidno vodila borba za usvajanje novih vrsta stakala, za proširenje asortimana, osiguranje plasmana na domaćem i inozemnom tržištu, te za uzdizanje vlastitog staklopuhačkog i kristalobrusačkog kadra. Stalna briga posvećivana je i osiguranju

Dio članova kolektiva 1956. godine

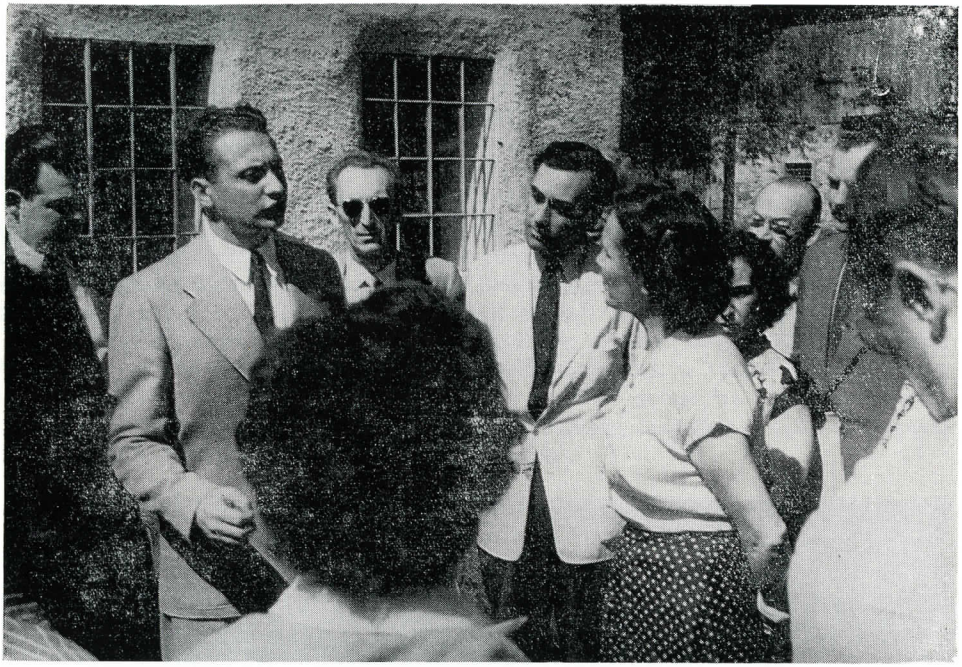

Posjet tvornici predstavnika Ujedinjenih nacija

potrebnih tehničkih, komercijalnih i financijskih stručnih i rukovodećih kadrova.

U želji za što većim obogaćivanjem proizvodnje u kvaliteti i asortimanu dolazi do usvajanja proizvodnje bijelog i obojenog opalnog stakla, stakla u boji za naočale, slobodno oblikovanog stakla u kombinaciji raznih boja tipa »Murano«, dekorirano staklo itd. Sva nastojanja usmjerena su na usvajanje tehnologije i proizvodnje olovnog kristalnog stakla, čime je omogućeno da privredna organizacija počinje proizvodnju najkvalitetnijih i najluksuznijih proizvoda. Najveće zasluge za usvajanje te proizvodnje pripadaju tadašnjem tehničkom rukovodiocu inž. Slobodanu Vidiš.

1961. god. pristupa se rekonstrukciji i modernizaciji pogona. Nadograđuje se hala za smještaj nove šest lončane peći koja je puštena u rad 17. ožujka 1962. Ujedno se proširuje postojeća hala do potoka Gradne, gdje se do kraja godine podiže peć za slobodno oblikovano staklo. U doradi se zamjenjuje dotrajali strojni park instaliranjem novih strojeva (stroj za odrezivanje, vertikalne tračne brusilice, stroj za pranje i sušenje s tekućom trakom).

Naglim povećanjem kapaciteta staklarskih peći pojavljuje se problem tehnološkog goriva, jer zastarjelo postrojenje za proizvodnju generatorskog plina ne odgovara ni po kvaliteti, ni po količini. Kako je tehnološko gorivo jedan od važnih činilaca u procesu topljenja staklene mase nameće se potreba za unapređenjem postojećeg stanja, kao i kompleksnog rješenja tehnološkog goriva.

Osjeća se i nedostatak poslovnog prostora, jer su svi instalirani kapaciteti izgrađeni uz vrlo neznatna proširenja u građevinama. Suzuje se krug slobodnog radnog prostora, nedostaju skladišni prostori, sanitarije i garderobe; nije riješeno pitanje unutarnjeg transporta i tako poslovni prostor postaje usko grlo za daljnji razvoj suvremene tehnologije i daljnji rast proizvodnih kapaciteta.

Dolazi i do promjene rukovodioca tehničkog sektora koji u ovom momentu treba biti glavni nosilac svih predstojećih zadataka u rješavanju daljnjeg unapređenja proizvodnje, pa 1964. god. tu dužnost preuzima dipl. inž. Sonja Čuk. Ona s puno snage i volje nastavlja put daljnjeg razvoja i svojim savjesnim radom pridonosi rješavanju postojećih zadataka.

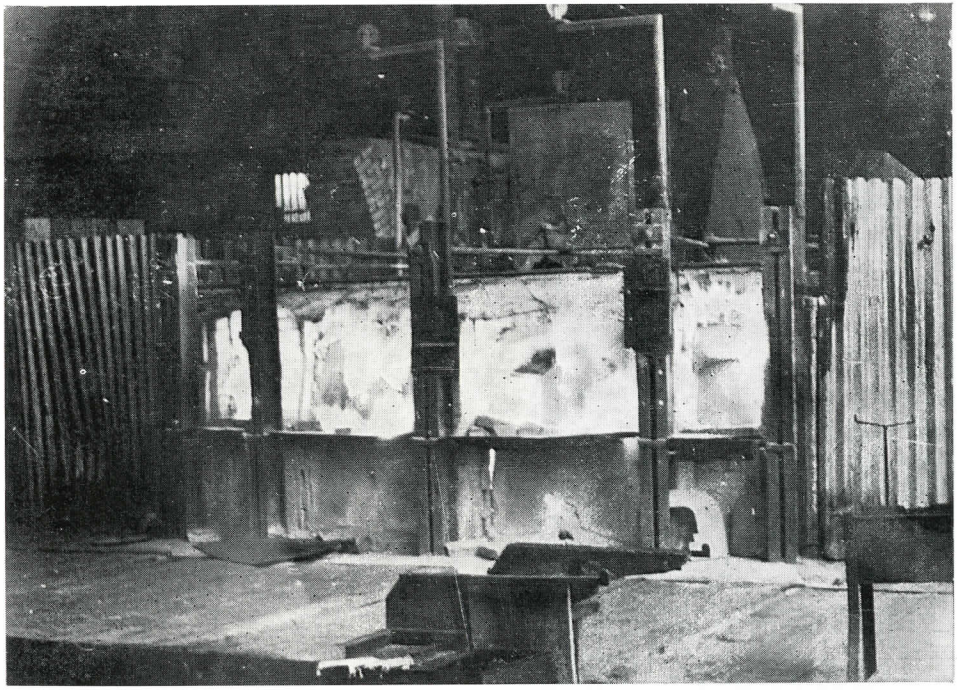

Izgled stare peći na generatorski plin

Upravo u to vrijeme sve se više osjećala potreba stvaranja jednog dugoročnog plana razvoja. U tom planu trebalo je zacrtati zadatke unapređenja i specijalizacije proizvodnje, plasmana na domaćem i inozemnom tržištu imajući u vidu dosadašnje nedostatke, a sve u cilju osiguranja trajnijeg prosperiteta i napretka.

Ispravnost takvog usmjeravanja potvrdila je privredna i društvena reforma, koja je još više ubrzala pristup generalnoj rekonstrukciji tvornice.

1966. god. Radnički savjet donosi odluku o generalnoj rekonstrukciji čija osnovna koncepcija obuhvaća slijedeći program:

1) Modernizaciju tehnološko-proizvodnog procesa rada
   — novo pogonsko gorivo (butan-propan plin)
   — suvremeni uređaji, aparati i instrumenti za kontrolu goriva, staklene mase, napona u staklu, kvalitete sirovina
   — unapređenje higijensko-tehničkih uvjeta i rada
   — rješenje unutarnjeg i vanjskog transporta
   — mehanizaciju pomoćnih djelatnosti
2) Specijalizaciju proizvodnje na olovno-kristalno staklo s visokim strupnjem oplemenjivanja

Gradnja nove hale topionice stakla

3) Unapređenje organizacije rada na industrijskim osnovama
4) Stalno usavršavanje i unapređenje stručnih kadrova proizvađača i organizatora proizvodnje
5) Unapređenje sistema nagrađivanja
6) Usavršavanje samoupravnih društvenih odnosa, na nivou radnih jedinica

Realizacija generalne rekonstrukcije s ovako velikim ulaganjima omogućena je svestranom podrškom i zalaganjima cijelog kolektiva koji se godinama odricao čak i svojih osobnih dohodaka za njeno ostvarenje.

Uz svesrdno zalaganje direktora Josipa Cvetković uspostavljena je i dalje se uspješno razvija suradnja s raznim institucijama, zavodima i drugim ustanovama i organizacijama. Poslovna suradnja s Kreditnom bankom u Zagrebu i njenom filijalom u Samoboru je solidna i odvija se na obostrano zadovoljstvo.

Suradnja sa Skupštinom općine i društveno-političkim organizacijama u Samoboru bila je također korisna, jer su pokazali puno razumjevanja za probleme i napore koje je vršila radna organizacija. U tom duhu razvijala se i suradnja s predstavnicima komore, instituta, sindikata i organa vlasti Zagreba i SR Hrvatske.

Cjelokupna rekonstrukcija koja se ostvarivala u razdoblju 1966—1971. g., podijeljena je na dvije etape, što je uvjetovano mogućnostima financiranja. U doba najintenzivnijih radova na izradi programa rekonstrukcije, kao i na iznalaženju pravilnih tehnoloških rješenja, te na izboru odgovarajuće opreme i tehnološkog goriva mnogo doprinosi u suradnji s ostalim rukovodećim kadrom tvornice novopostavljeni tehnički rukovodilac dipl. inž. Antun Mauko.

Radovima se pristupilo tijekom 1966. g., kada su uglavnom izvršeni pripremni radovi, dok su najveći zahvati poduzeti od 1967—1969. g., kada se završava prvi dio generalne rekonstrukcije. Rekonstrukcija je zahtijevala maksimalne napore svih članova kolektiva, jer se nije smjelo sustati u radu u eri najvećih rušenja starog i građenja novog. Uvjeti rada su bili neopisivo teški, ali danas se zaboravljaju sve neprilike kroz koje se prolazilo. Kolektiv je ponosan, jer je zajedničkim naporima sagradio gotovo novu tvornicu i stvorio uvjete za daljnji razvoj, bez i jednog izgubljenog radnog dana u proizvodnji.

U prvoj etapi izvršeni su slijedeći građevinski radovi:
— Izgradnja nove hale peći
— Proširenje hale dorade s nadogradnjom prvog kata
— Izgradnja mosta preko potoka
— Uređenje prostora za parkiralište
— Zgrada za energetsku i butansku stanicu
— Servisna cesta s rekonstruiranim koritom potoka Gradne
— Isparivačka stanica
— Rezervoarski prostor
— Adaptacija zgrada pogona kristalobrusionice II

Radovi na gradnji pristupnog mosta preko potoka Gradne

Za vrijeme prve etape rekonstrukcije ova privredna organizacija je svoju djelatnost proširila za još jedan pogon brusionice kristala koja je smještena u adaptiranoj zgradi bivšeg pogona RIZ-a. Tu je vlastitim izučavanjem kristalo-brusačkog kadra na 40 instaliranih brusačih strojeva zaposleno 115 radnika. Danas je i taj pogon povećan sa još 30 ljudi, otvaranjem nekoliko radionica sa još 15 strojeva u privatnim zgradama, čiji je status isti kao i status pogona.

U okviru zadanih tehnoloških rješenja prve etape rekonstrukcije pušteni su u pogon:

— Butanska i isparivačka stanica
— Kotlovnica za plin
— Jedna peć sa 4 lonca na butan-propan za kristalno staklo
— Dvije peći sa pet lonaca na butan-propan za slobodno oblikovano staklo
— Dvije peći za predgrijavanje lonaca
— Kontinuirana tračna hladnjača
— Statička hladnjača
— Stroj za oblikovanje nožica s kalupima
— Brusni strojevi za pogon brusionice II
— Oprema za kupaonicu pogona brusionice II
— Kotlovnica za centralno grijanje

U drugoj etapi generalne rekonstrukcije izvršena je:

— Izgradnja mješaonice smjese i skladište sirovina
— Skladište gotove robe s prvim katom za smještaj pakeraja i nove suvremene kupaonice matičnog pogona
— Izgradnja pomoćnih radionica
— Obrambeni zid uz potok Gradnu
— Dizelagregatska stanica
— Prostorije za sanitarni čvor i garderobe

Uz navedene građevinske radove puštaju se u pogon:

— Dvije peći sa četiri lonca za kristalno staklo
— Druga kontinuirana tračna hladnjača
— Druga statička hladnjača
— Mješaonica sirovina s mješalicom
— Četiri stroja za oblikovanje nožica s odgovarajućim kalupima
— Stroj za automatsko odrezivanje i brušenje
— Stroj za odrezivanje »kapa« većih artikala
— Strojevi za brušenje kristala sa dijamantnim brusnim pločama
— Kupaonica kristala u matičnom pogonu
— Centralno grijanje

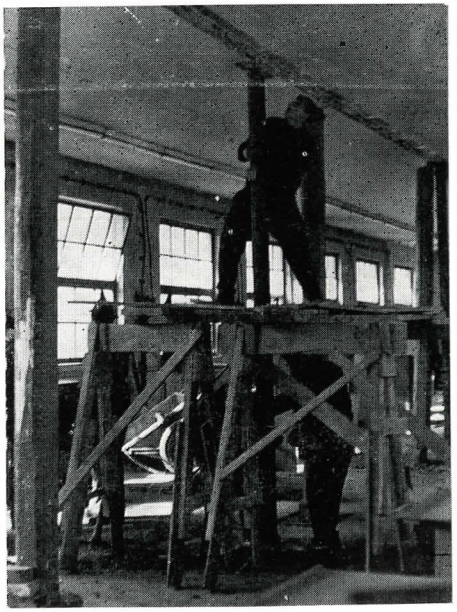

Uređenje prostorija novog pogona kristalobrusionice II

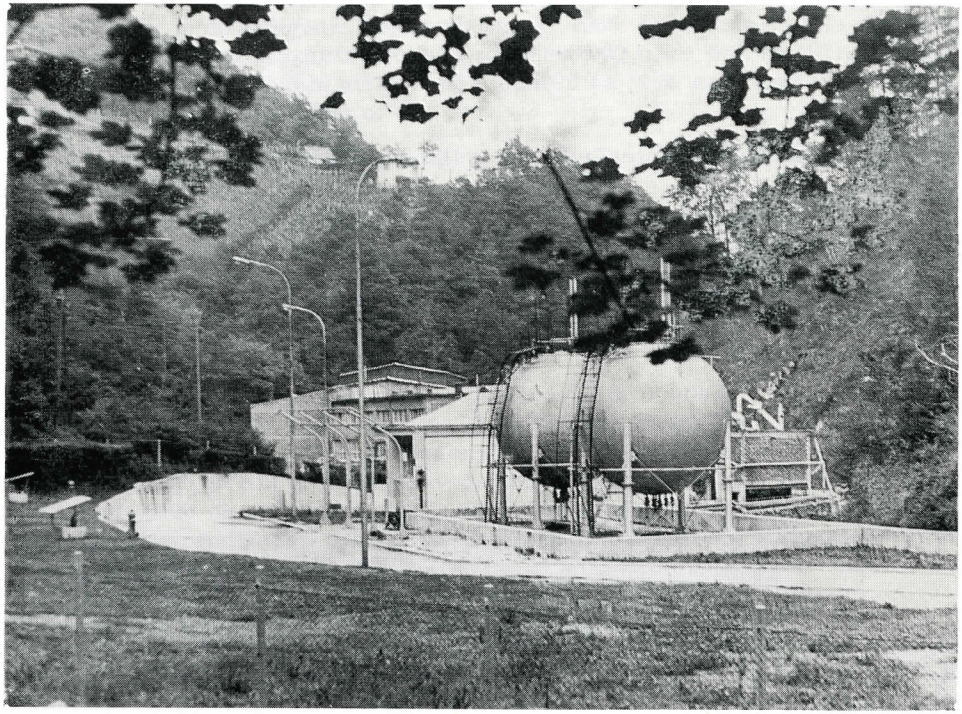

Nova energetska stanica za butan-propan plin

Time je program generalne rekonstrukcije u osnovi završen, osim uređaja sanitarija, garderoba, prostorija za društvenu prehranu i nekoliko uredskih prostorija. Ovi su radovi u toku, a bit će završeni tijekom 1972. god.

Za razliku od prethodnih rekonstrukcija, izvedenih u razdoblju od 1954—1962., gdje je glavna smjernica povećanje proizvodnih kapaciteta, generalna rekonstrukcija razvijala se na kvalitetno sasvim drugim osnovama. Umjesto povećanja kapaciteta staklene mase, daje se prioritet povećanju kapaciteta visokog oplemenjivanja olovnog i kristalnog stakla, koje osigurava najveće mogućnosti plasmana i najbolje poslovne rezultate. U tu svrhu instalirani su najmoderniji strojevi za doradivanje, kao i strojevi za duboko brušenje kristala sa dijamantnim brusnim pločama. Znatno je povećan i broj kristalobrusača, kojih danas ima preko 200. Nabavljen je i stroj za duboko brušenje kristalnih kaleža i čaša, čija je proizvodnja namijenjena prvenstveno uključivanju na inozemno tržište.

Opravdanost tako usmjerene poslovne politike potvrđuju dosada postignuti rezultati, jer je do rekonstrukcije, odnosno do 1966. god., kada su bila zaposlena 432 radnika, ostvaren brutto produkt od 10,000.000 n. d., dok se 1971. predviđa ostvarenje za tri puta veće vrijednosti u odnosu na 1966. god., a prosječni osobni dohodak će porasti na 1.550 n. d.

Na osnovi već postignutih rezultata i predviđanja do kraja 1971. g. očekuju se ovi rezultati:

— ukupan prihod	30,500.000 n. d
— sredstva poslovnog fonda	5,250.000 n. d

Isto tako predviđa se stopa akumulacije od 15,15% u 1971., dok će privredna organizacija koncem godine raspolagati sa osnovnim sredstvima u vrijednosti od 13,525.000 n. d.

I pored tek završene generalne rekonstrukcije izrađen je program modernizacije i unapređenja rada tvornice. U zacrtanom petogodišnjem planu razvoja od 1971—1976. predviđa se unapređenje tehnološkog procesa koji će omogućiti da se »Kristal« svrsta u red najsuvremenijih tvornica stakla te vrste i da se postignuti nivo ne samo održi, već i dalje unapređuje. Predviđena ulaganja po narednom petogodišnjem programu osigurala bi znatno veće poslovne rezultate od do sada postignutih.

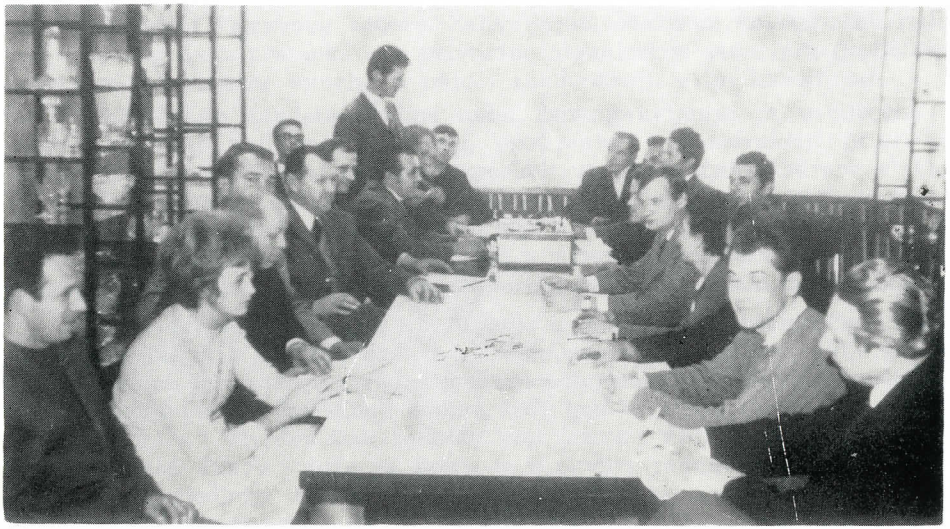

Radnički savjet 1971. godine

Od osnutka do danas ostvareni su veoma dobri odnosi s mnogim kupcima u zemlji i inozemstvu. Tome je doprinjela pravilna poslovna politika prodaje koja je stalno njegovala usku suradnju sa svim poslovnim partnerima, vodeći računa o ukusu i željama potrošača. To potvrđuje činjenica da su proizvodi tvornice stakla — Samobor prisutni u svim poznatim trgovačkim, kulturnim i industrijskim centrima kao u Zagrebu, Beogradu, Ljubljani, Splitu, Sarajevu, Skoplju, Novom Sadu, a isto tako i izvan granica Jugoslavije.

Zahvaljujući visoko-kvalitetnoj proizvodnji iz dana u dan povećava se broj poslovnih partnera i potencijalnih kupaca. U posljednjih godinu dana posjetilo je tvornicu više od dvadesetak predstavnika evropskih i američko-kanadskih trgovačkih kuća specijaliziranih za prodaju olovno-kristalnog stakla.

Sklopljeni su i poslovni aranžmani koji daju veću mogućnost orijentacije proizvodnje na izvoz i doprinos popularizaciji tvornice na vanjskom tržištu.

Osim poslovnih partnera dolaze u tvornicu razne privredne i političke delegacije, turisti, stručne ekskurzije i pojedinci da s interesom razledaju tvornicu i njene lijepe, kvalitetne proizvode ručnog rada.

Značajno je spomenuti da je izgradnja tvornice pala u vrijeme donošenja Zakona o radničkom samoupravljanju, klice kojega su u ovoj privrednoj organizaciji postojale još prije, kao npr. savjet upravljača sa svojim užim tijelom u smislu upravnog odbora. Novi Zakon o radničkom samoupravljanju samo je sankcionirao postojeće stanje koje je nadopunjeno izborom predsjednika Radničkog savjeta i Upravnog odbora. Zahvaljujući ovakvom kolektivnom radu, već od prvog dana postanka ove privredne organizacije samoupravljanje ima svoje čvrste i stvarne temelje u radu i rukovođenju ovim kolektivom.

U dosadašnjih dvadeset godina rada, samoupravljanje je usmjereno u pravcu razvojne politike k izgradnji, proširenju i rekonstrukciji privredne organizacije, proizvodnji i prodaji, osposobljavanju stručnih kadrova staklopuhača i brusača, te stručno-rukovodnih kadrova. Osim ovoga organi upravljanja vode brigu o raspodjeli dohotka i nagrađivanju prema radu, društvenom standardu i smještaju radnika, o prehrani u poduzeću, o bolesnim i ograničeno sposobnim radnicima, međuljudskim odnosima, rekreaciji i odmoru radnika itd.

Tijekom dvadeset-godišnjeg upravljanja uvode se novi organizacioni oblici djelovanja. Najprije se 1961. god. uvode ekonomske jedinice koje dvije godine kasnije, nakon prerastanja u radne jedinice poprimaju osim ekonomsko-tehnološke funkcije i društvenu ulogu. Naime, 1963. god. izvršen je prvi izbor savjeta radnih jedinica i utvrđen zbor radnika koji saziva i vodi predsjednik savjeta radne jedinice. Prava i dužnosti kreću se u okviru radnih odnosa i davanju sugestija i prijedloga u proizvodnji, planiranju, organizaciji rada, obračunu poslovanja i nagrađivanju.

Za sve radnike u osnovnoj djelatnosti (priprema, topljenje i oblikovanje, zatim oplemenjivanje — brušenje i slikanje stakla, te kemijsko poliranje)

uveden je beneficirani radni staž u kojem je za puhače stakla staž umanjen za 8 godina, odnosno priznaje se u mirovinski staž 15 mjeseci za 12 mjeseci rada, a kod ostalih se smanjuje za 6 godina, odnosno priznaje se za 12 mjeseci rada — 14 mjeseci u mirovinski staž. Takvih radnika ima oko 400.

Velika pažnja poklanja se i tehničkoj zaštiti pri radu na svakom radnom mjestu. Na svim propisanim radnim mjestima obavezna su zaštitna sredstva, kao i pojačana prehrana.

Riješeno je i pitanje 42-satnog radnog tjedna i tako poboljšani uvjeti za rekreaciju i odmor, što je osobito važno za radnike koji rade pod teškim uvjetima.

Nisu zaboravljeni ni radnici koji su otišli u mirovinu, jer se i o njima vodi briga u granicama mogućnosti.

Predstavnik Sabora Hrvatske Jakov Blažević s predstavnicima radnog kolektiva i društveno-političkih organizacija u razgledavanju pogona

Svake godine za članove organa upravljanja i društveno-političkih organizacija priređuju se stručne ekskurzije.

Prikazani razvoj i napredak radne organizacije ne bi bio moguć da nije bilo svestranog i nesebičnog zalaganja cijelog kolektiva, a i priličan broj stručnjaka, organizatora proizvodnje, kreatora i realizatora poslovne politike u modernizaciji i specijalizaciji tvornice koji su se svojim radom i zalaganjem naročito istakli.

Tečaj prctupožarne zaštite polazili su svi članovi kolektiva

Na kreiranju programa razvoja i koncepcije generalne rekonstrukcije, zatim u iznalaženju financiranja iste vlastitim sredstvima i kreditima poslovnih banaka, te na njenoj realizaciji veliko zalaganje pokazao je direktor poduzeća diplomirani ekonomist Josip Cvetković. Pored njega mnogo se istakao u provedbi svih zadataka na realizaciji rekonstrukcije dipl. inž. Antun Mauko, pomoćnik direktora za proizvodnju i razvoj i dipl. inž. Sonja Ćuk, rukovodilac razvoja, dok u realizaciji financiranja velike zasluge pripadaju dipl. ek. Dragutinu Herceg, rukovodiocu privredno-računske službe.

Za uvođenje nove tehnologije u proizvodnji, kao i za izvršenje ostalih proizvodnih zadataka zavređuje svaku pohvalu Zorka Štengl, rukovodilac proizvodnje.

Primjerno zalaganje i vrlo dobre rezultate rada na unapređenju tehnologije stakla pokazao je tehnolog Danijel Pavelić.

Na izvršavanju proizvodnih zadataka, preorijentaciji rada, organizaciji i racionalizciji poslovnja istakli su se rukovodioci radnih jedinica — tehnolozi Mirko Tišma, Stanko Garašić, Milan Šikljan i Stjepan Vouk.

Na izvedbi rekonstrukcije, montaži i uhodavanju novih strojeva i uređaja treba odati veliko priznanje stručnim radnicima Maksu Oslaković, Josipu Rusan i Vladimiru Zorman.

Na unapređenju proizvodnje, a napose u stručnom osposobljavanju kadrova naročito treba istaknuti slijedeće radnike: Janez Prah, Stanko Minihofer, Antun Podhraški, Slobodan Kuzmanović, Franjo Čebušnik, Božo Noršić, Josip Prevendar, Stjepan Skendrović, Josip Vojak i pokojni Vjenceslav Bauer.

Primjerno zalaganje i uspjehe postigli su mladi stručnjaci — brusači na obučavanju i soposobljavanju mladih radnika u pogonu brusionice II: Milivoj Tonšetić, Ivica Novosel, Antun Cvetković i Vinko Biber.

Predstavnici radnih jedinica i stručnih službi s direktorom

O stručnom i općem obrazovanju radnika vodi veliku brigu Eugen Kirschenheuter, kao rukovodilac općeg sektora koji vodi ovu službu dugo godina primjerno.

Pored navedenih ima još mnogo zaslužnih članova kolektiva koji su se isticali kao primjerni radnici-samoupravljači ili društveno-politički radnici i time doprinjeli svoj udio za prosperitet radne organizacije. Kao najaktivniji bili su: Franjo Čebušnik, Stanko Minihofer, Mira Matijaščić, Antun Novak, Stanko Garašić, Vlado Zorman, Milan Roksandić, Josip Cvetković I, Josip Runtas I, Milivoj Ševčešin, Danica Škripač, Milivoj Kres, Josip Prevendar, Stjepan Cvetković II, Slobodan Kuzmanović, Božo Noršić, Stjepan Mahović, Janez Prah, Josip Rusan, Mirko Tišma, Zvonko Radulović, Danijel Pavelić, Alojz Skendrović i drugi.

Zapažen je i rad u ostalim društvenim aktivnostima gdje su se istakli: Franjo Crnoš, Franjo Bezjak, Stjepan Cvetković II, Milivoj Kres, Josip Tuk, Mirko Držić, Dobroslav Bojović, Marijan Rubinić, Vlado Pavlin, Eugen Kirschenheuter, Milan Roksandić i Mijo Kupres.

Izložbeni paviljon na Zagrebačkom velesajmu

Vjećeslav Holjevac i dr. Mladen Iveković u obilasku tvornice

Još u vrijeme postojanja privatne radionice »Rafinerija« formirana je i prva sindikalna podružnica koja do danas postoji i radi na rješavanju zadataka za bolji životni i društveni standard radnika. Sve zborove, predavanja, akademije, mnoge humane akcije, prikupljanje pomoći stradalim radnicima u bilo kakvoj nesreći, posjete bolesnima, pomoć stradalima od poplave u Zagrebu, potresa u Skoplju i Banja Luci i još mnogo toga organizirala je sindikalna podružnica uz punu podršku Saveza komunista.

Radnici »Kristala« radili su i na raznim dobrovoljnim akcijama: izgradnja tvornice namještaja »Trudbenik« u Bregani, uređenje parka, kupališta, izgradnja cesta u Samoboru, fiskulturnog stadiona, Tvornice olovnih proizvoda TOP Kerestinec, uređenju vlastite tvornice, a oko 40 omladinki i omladinaca sudjelovalo je na izgradnji autoputa »Bratstvo i jedinstvo« i drugih objekata saveznog značaja.

Sindikalna podružnica organizirala je, nadalje, izlete za članove kolektiva na Pohorje, u Rogašku Slatinu, na Plitvička jezera, u Hrvatsko i Slovensko Primorje, Jajce, Logarsku Dolinu, Kumrovec itd., zatim odmor u Lipiku za 15 radnika koji su duže vrijeme na radnim mjestima težim po zdravlje. Ove je godine zakupljena kuća na Olibu sa 14 ležajeva, u kojoj su već ove godine ljetovali radnici sa svojim obiteljima, od kojih jedan dio na račun sindikalne podružnice.

Iz domene kulturno-zabavnog života privredne organizacije važno je naglasiti da sindikalna podružnica ima svoju knjižnicu s preko 600 knjiga kojima se služe radnici za zabavu, te stručno i kulturno uzdizanje.

Vrijedno je spomenuti i posjete radnika kazalištu »Komedija«, svim većim priredbama u Zagrebu, te gostovanjima raznih kazališta u Samoboru; posjeti Zagrebačkom velesajmu su redoviti. U tvornici je sniman film o slobodnom oblikovanju stakla s najboljim majstorom iz Murana (film je nagrađen u SAD).

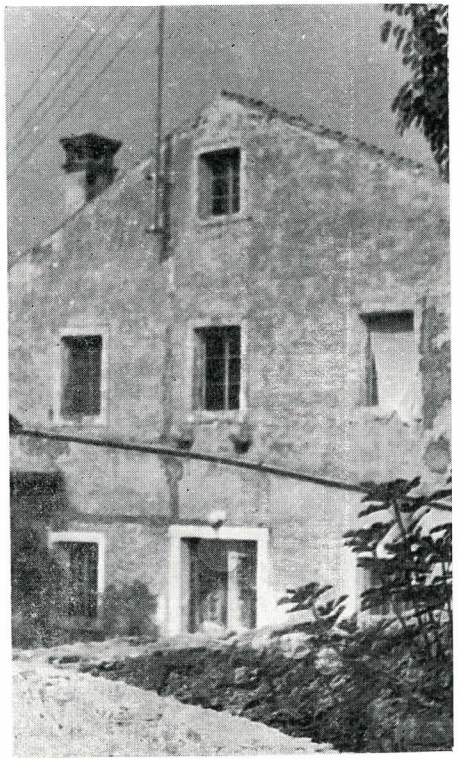

Odmaralište radne organizacije na otoku Olibu

Predstavnici Matice iseljenika i Hrvatske bratske zajednice za vrijeme obilaska pogona

Na sportskom polju bilo je također lijepih rezultata. Organizirana su razna natjecanja u poduzeću i izvan njega. U RSI (radničke sportske igre), tradicionalnom natjecanju radnika šahisti, plivači, nogometaši (mali nogomet) »Kristala« osvajali su prvenstvo, a bilo je dobrih rezultata u kuglanju, krosu, nogometu, streljaštvu, stolnom tenisu itd. Sportaši »Kristala« sudjelovali su i u RSI staklara u Paraćinu i Hrastniku, gdje su također ostvarili zapažene rezultate. U tim sportskim igrama uglavnom sudjeluje omladina koja ima volje i smisla za sportski život i natjecanja iako su uvjeti slabi zbog nedostatka sportskih terena.

Još 1958. god. osnovano je dobrovoljno vatrogasno društvo »Kristal«. Sa svojih 25 članova sudjelovalo je u gašenju svih većih požara na području općine. Održava redovne vježbe i sudjeluje na općinskim vatrogasnim natjecanjima. 1963. god. postiže drugo mjesto.

Aktiv dobrovoljnih davalaca krvi broji preko 35 članova. Organizirano je redovno davanje krvi dva puta godišnje. Neki su članovi dali krv 5, 10 ili čak

20 puta, kao što je Milivoj Kres, pa su za to primili više srebrnih i zlatnih znački. Radnički je savjet svim dobrovoljnim davaocima krvi odobrio plaćeni dopust od jednog dana godišnje. Osim redovnih davanja krvi članovi kolektiva su se pridružili izvanrednim akcijama (nesreća u radionici »Vrećica« u Samoboru, velika prometna nesreća »Samobortransa« i mnoge druge).

Službi informiranja posvećuje se sve više pažnje. Porastom broja radnika oglasna je ploča postala nedostatno sredstvo za informiranje o zbivanjima u privrednoj organizaciji. Zbog toga prilazi se izdavanju tvorničkih novina »Kristalac«, koje besplatno prima svaki radnik kolektiva, pa i oni koji su privremeno odsutni (na odsluženju vojnog roka i sl.). Na taj način svaki član kolektiva ima priliku da se upozna s tekućim događajima u tvornici.

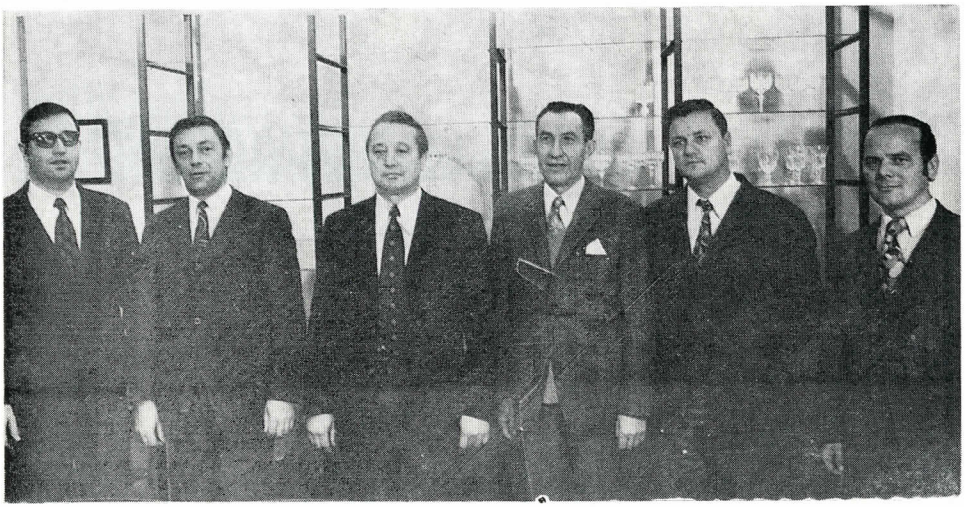

Stručni kolegij tvornice stakla »Kristal« 1971. godine

Privredna organizacija »Kristal« od svog postanka pomagala je, prema svojim mogućnostima, društvenim organizacijama u tvornici i izvan nje. U provođenju rekonstrukcije nije se za društveni rad moglo odvajati dovoljno sredstava, jer su bila potrebna za proširenje pogona, ali se nastojalo u okviru mogućnosti pružiti makar i skromnu pomoć, kako u novcu, tako i u proizvodima. Organi upravljanja imali su puno razumijevanja za društveni rad, a pogotovo u tvornici. Tako je u svakoj potrebi pružana pomoć sindikalnoj podružnici, koja bez tih sredstava ne bi mogla obaviti tako svestrani rad. Dobrovoljnom vatrogasnom društvu u Samoboru također je privredna organizacija pomagala i novčano.

Tehnička uprava privredne organizacije »Kristal« 1971. godine

Posebnu pažnju poklanjalo se omladinskoj organizaciji, ferijalnoj družini, sportskim, kulturnim i drugim društvenim organizacijama, bilo s područja općine, bilo izvan nje. Nijedna molba Gimnazije i Osmogodišnje škole u Samoboru u vezi s pomoći za maturalno putovanje nije bila odbijena. Prilikom mnogih priredaba, sportskih i kulturnih, poduzeće je sudjelovalo i s proizvodima. Isto tako bilo je pokrovitelj auto-moto utrka u Samoboru pod nazivom »Kristal Samobora«, a dalo je poklone dobrovoljnim davacima krvi iz Italije, na »Smotri kajkavskog pjesništva« i na mnogim drugim manifestacijama.

Danas, kada privredna organizacija slavi svoj dvadeseti rođendan svijesna je da pored toga što su postignuti uspjesi rezultat zalaganja i rada cijelog kolektiva, ne bi postigla sve ovo što je ostvareno da nije imala značajnu podršku i razumijevanje svih partnera, a naročito kupaca i neposrednih potrošača. Na osnovu dosadašnje suradnje i povjerenja ona će se u buduće još više razvijati i jačati na korist svih partnera — napose neposrednih potrošača.

Ovom prilikom zahvaljujemo se svima onima koji su bilo na koji način surađivali, te ih pozivamo da i u buduće takvu suradnju dalje unapređuju, a naša privredna organizacija će se truditi da u tom pravcu dade svoj maksimalni prilog i doprinos.

MOJA TVORNICA

RADNICI O SVOJOJ TVORNICI

MALO, PO MALO ŠIRILA SE I JAČALA . . .

Jutro je. 5 i 30 sati. Jutro, sasvim obično, svakodnevno, kakvih je bilo mnogo i kakvih će vjerojatno biti još daleko više. Dižem se lijeno iz toplog kreveta i spremam se na posao.

Prolazim praznim ulicama još uvijek snenog grada, koji se tek počeo buditi. Sunce sramežljivo proviruje iza tamnih vrhova Zagrebačke gore i razlijeva blago rumenilo po tamnim krovovima kuća. Sve je mirno, samo poneki sneni čovjek proviri iz mračnih ulaznih vrata, podigne okovratnik svojeg kaputa i užurbanim korakom krene u svježe jesensko jutro.

Koračam tako, ne brzo, ni polako. Svježi zrak polako me budi, kao i sneni grad. Prolazim Perkovčevom, Trgom kralja Tomislava — našim trgom, Livadićevom i evo me već u Rudarskoj Dragi. Lijevo gore vidi se obliven jutarnjim rumenilom samoborski stari grad.

Hodam već sasvim budan ubrzanim korakom i svakog časa: »Dobor jutro, dobro jutro«, jer na ulici je već podosta ljudi. Uskoro će biti 6 sati. Sunce se već razlilo po vrhovima bregova između ceste koja vijuga kotlinom šumovitog predjela.

Tu, u toj kotlini, okruženo brdima sa svih strana smješteno je jedno poveće zdanje. Pomalo se gubi između brda, pa i ne djeluje jako veliko, pogotovo ako je prolaznik motoriziran. No, pažljivijem promatraču neće izbjeći poveća hala koja dominira nad ostalim zdanjem. Iz nje dopire snažan huk strojeva.

To je moja tvornica. Tvornica za čije se proizvode pročulo po širokom svijetu, ali tvornica za koju malo tko zna gdje je i kako izgleda. A ona tu već stoji 20 godina. Istina, ne tako snažna i velika kakva je danas. Razvila se od jedne male peći za topljenje stakla i još manje brusionice staklarskih proizvoda. Vrijedne ruke ondašnjih staklarskih entuzijasta davale su oblik i sjaj staklu i prodirali u svijet staklarske industrije, prenoseći ime samoborskog kristala. Trnovit je bio put razvoja naše tvornice. Malo, pomalo širila se i jačala, poprimala konture »prave« tvornice. Tokom vremena uloženo je mnogo truda u

izgradnju tvornice, mnogo dobrovoljnih sati je »ugrađeno« u njen razvoj. Trebalo je mnogo samoprijegora i odricanja da bi se izgradila tvornica koja bi se ravnopravno nosila sa konkurentskim poduzećima, domaćim i stranim.

Posljednjih godina industrija je krenula ubrzanim korakom naprijed, pa je trebalo uložiti mnogo truda i sredstava da se održi korak sa konkurentima. No, istrajalo se ,i mi danas imamo modernu tvornicu, sa zavidnim renomeom i dugom tradicijom.

Danas tvornica osigurava egzistenciju za preko 500 ljudi. Neosporno je da smo svi mi uložili dio sebe u razvoj naše tvornice, no ne smijemo zaboraviti ni one najstarije koji su udarili temelje današnje tvornice. Mnogi od njih još i sada rade u tvornici, a mnogih više nema među živima.

Svima hvala za ono što danas imamo!

Ivica Grdović

POSAO NIJE LAK, ALI GA BAŠ ZATO VOLIM . . .

Kada sam počeo raditi u tvornici — prije 11 godina — još je to bila »mala« tvornica s jednom 8-lončanom peći.

Započeo sam kao običan pomoćni radnik. Nisam ni slutio da ću moći napredovati i kroz dosta kratko vrijeme steći znanje za posao koji sada radim. Istina, posao koji radim nije lak, ali ga baš zato volim. Sastavljanje i miješanje smjese za staklo velika je odgovornost, jer od nas počinje proizvodnja. Ako mi pogriješimo, proizvodnja neće valjati. Zato nas posebno veseli kada je staklo čisto i kvalitetno. Ponosni smo jer znamo da je u proizvodima rad naše radne jedinice, dio mog rada. Ljubomorno i teško gledamo mi mješači na svaki proizvod koji se nepažnjom uništi, jer nas podsjeća na to koliko smo truda i muke unijeli u smjesu iz koje je napravljen. Time je i dio našeg rada otišao u nepovrat.

Još u početku, kada sam počeo raditi, naš posao je bio jedan od najtežih, ako ne i najteži u tvornici. Pomanjkanje prostorija, neprikladan smještaj i ostale prilike tražile su od nas izvanredne napore. Najteže nam je bilo kada je poslovođa rekao da staklo nije dobro. A mi smo uložili toliko truda i muke!

Proširenjem tvornice i mi smo dobili nove prostorije, bolje i zračnije, gdje su bolji uvjeti za rad. Premda je proizvodnja rasla — što predstavlja za nas veće napore jer treba pripremiti i više stakla — ulažemo sve svoje mogućnosti da kvalitet stakla bude što bolji.

Sve protekle muke se pomalo zaboravljaju jer vidimo da smo ih uložili u nešto korisno — u razvoj tvornice, a time i u našu sigurniju budućnost.

To je moja tvornica. U nju je uložen i dio mog znoja, svojim radom sam i ja doprinosio njezinu razvitku.

Josip Vojak

ONA JE ZAPRAVO MOJ DRUGI DOM . . .

Mjesto u kojem ću provesti polovinu svoga života mogu nazvati: moja tvornica. Nalazi se u Rudarskoj dragi, okružena lijepim šumovitim brdima. Njezinu prošlost nam može ispričati brz i bistar potok Gradna, koji nosi sve tajne ovog kraja. Ona je zapravo moj drugi dom, u kojem se svaki dan okuplja mnogo ljudi — ljudi koji zajedno dijele tugu i žalost, veselje i radost.

Čim čujem zvuk tvorničke sirene, osjećam se sretnom. Uskoro se nađem uz orkestar strojeva koji iz dana u dan izvode iste melodije.

Prošlo je mnogo dana otkako ovdje radim. Bilo je i bit će još veselih dana, a među njima i pokoji tužan. Tvornica u kojoj radim zove se »Kristal«. Po samom imenu možemo saznati da se u njoj proizvodi nešto sjajnog i lijepog, a to je kristalno staklo. Proizvode se mnogi lijepi predmeti na kojima mi, strpljivi brusači, satima i satima oblikujemo i brusimo maštovite šare koje tim predmetima daju osobine svih ljepota svjetla.

Prolaziš li uskom vijugavom cestom pokraj moje tvornice šum strojeva privući će pažnju na sebe. Zainteresirat će te ta golema buka i navratit ćeš k nama. Tada ćeš vidjeti čovjeka — radnika kako iz užarene kuglice oblikuje čašu, čašu koja je potrebna i tebi i meni. Što dalje prolaziš kroz naša odjeljenja, otkrivaš nove čari moje tvornice.

Svakim radnim danom dođu mnogi posjetioci. Ova tvornica je uvijek »doživljaj za sebe«, u svakom okviru i tonu godišnjih doba i dana, ovih bliskih i onih dalekih.

I jednog dana kad nas neće biti na našim mjestima, opet će blistati lica puna sreće i obećanja, stvarat će nove predmete drugačijih oblika i svaki radnik koji će raditi u ovoj tvornici reći će: »To je moja tvornica«.

Đurđica Bošnjak

Vaza 25 cm
Bleikristal Vase 25 cm
Vase 25 cm

Vaza
Vase
Vase

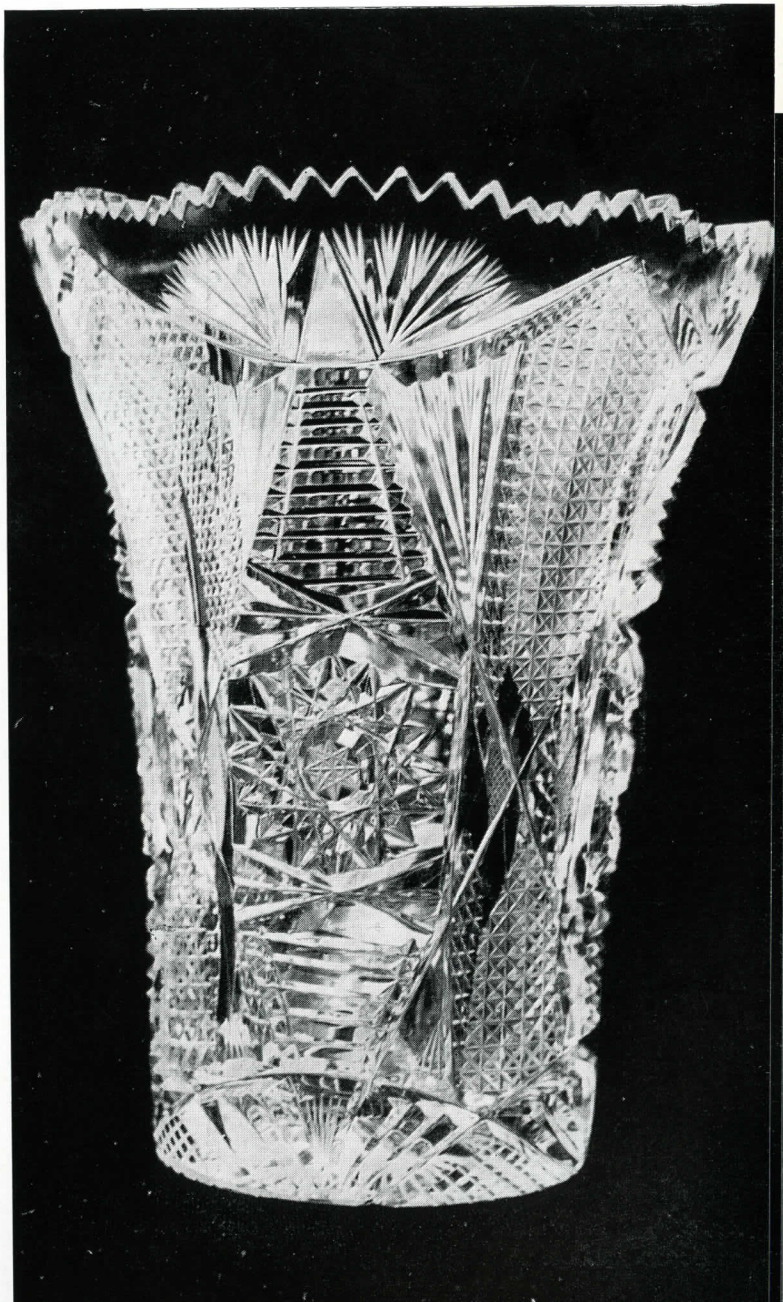

Vaza 35 cm
Vase 35 cm
Vase 35 cm

Vaza za ruže
Rosenvase
Rose Vases

Vaza 40 cm
Bleikristale Vase 40 cm
Vase 40 cm

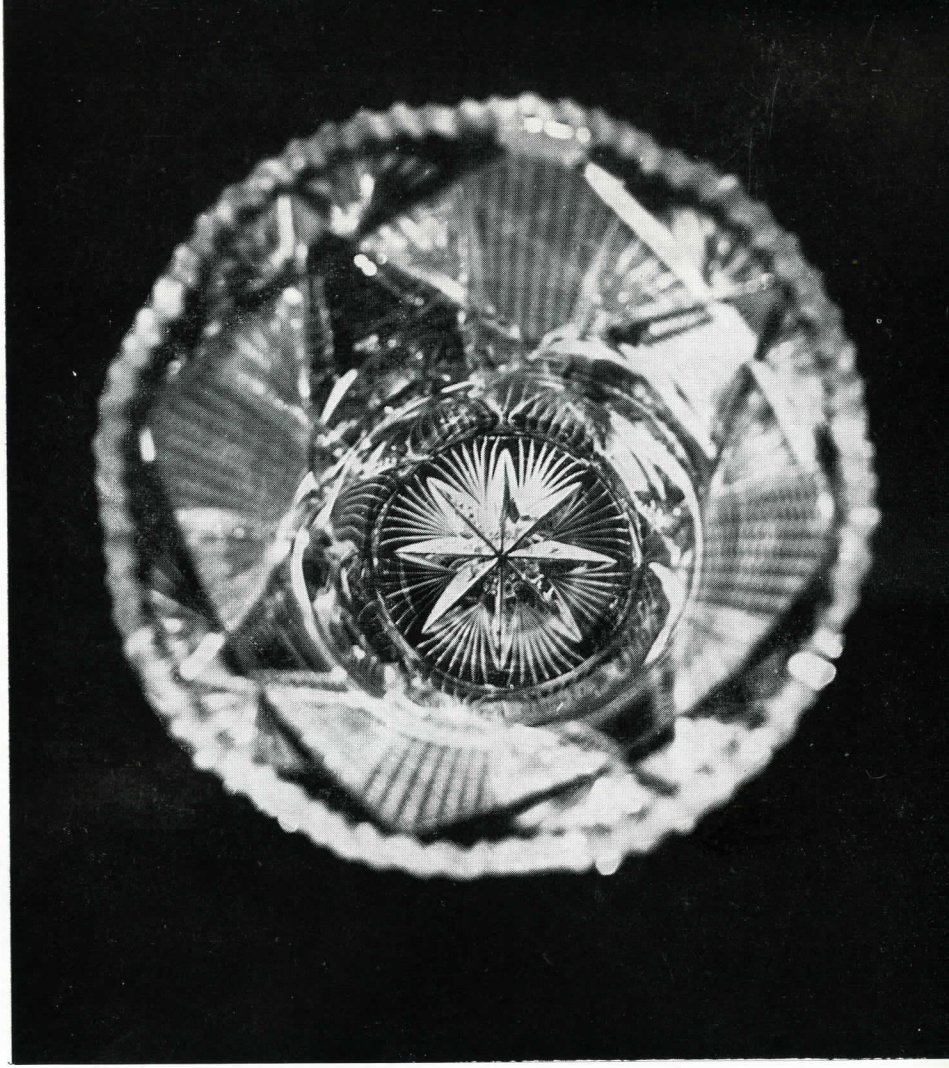

Detalj brušenja
Ein Detail von Handschlif
A detail of cutting

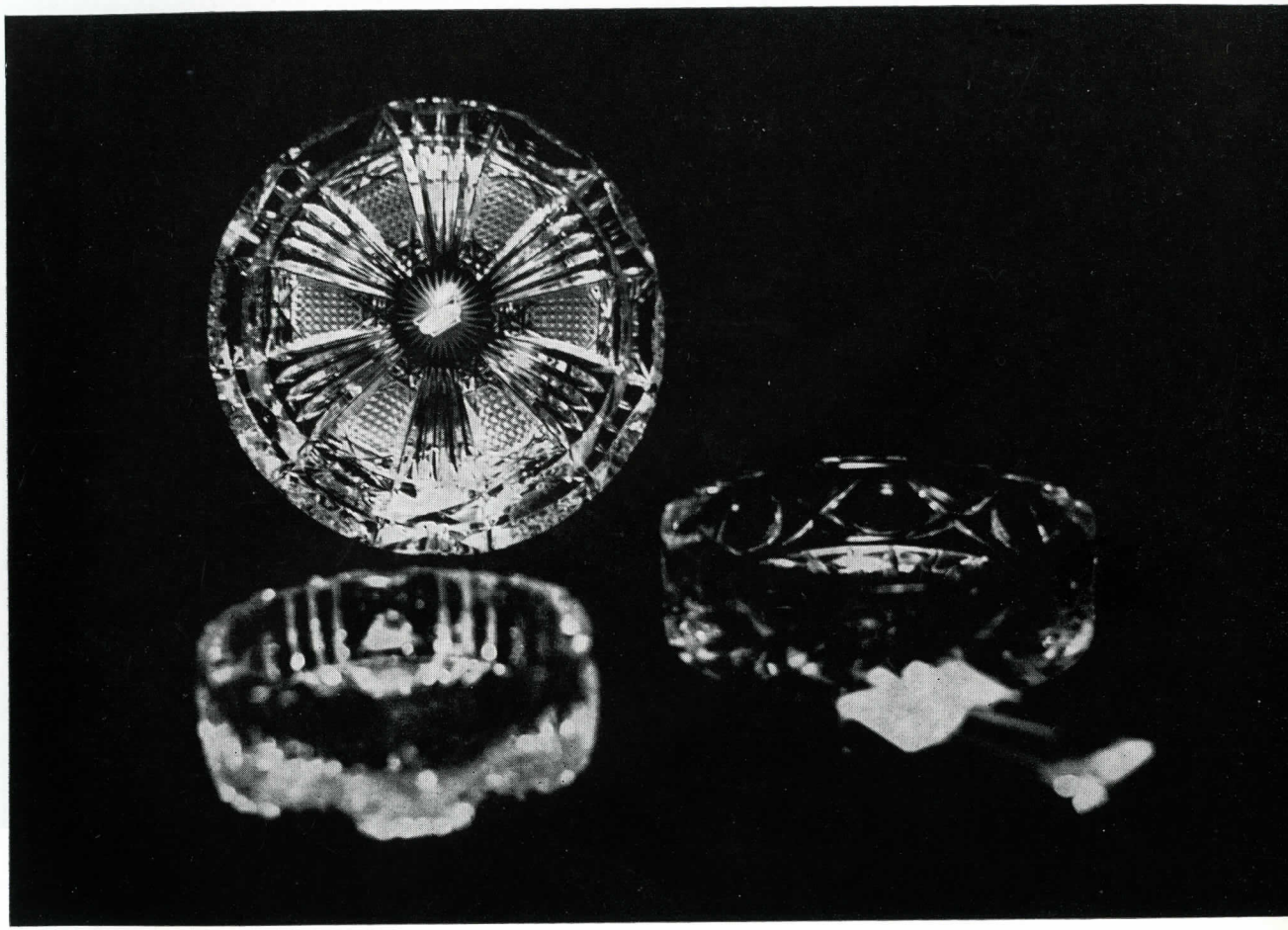

Pepeljare 20 cm
Ascher 20 cm
Ash-trays 20 cm

Žardinjera
Gardiniére
Bowls

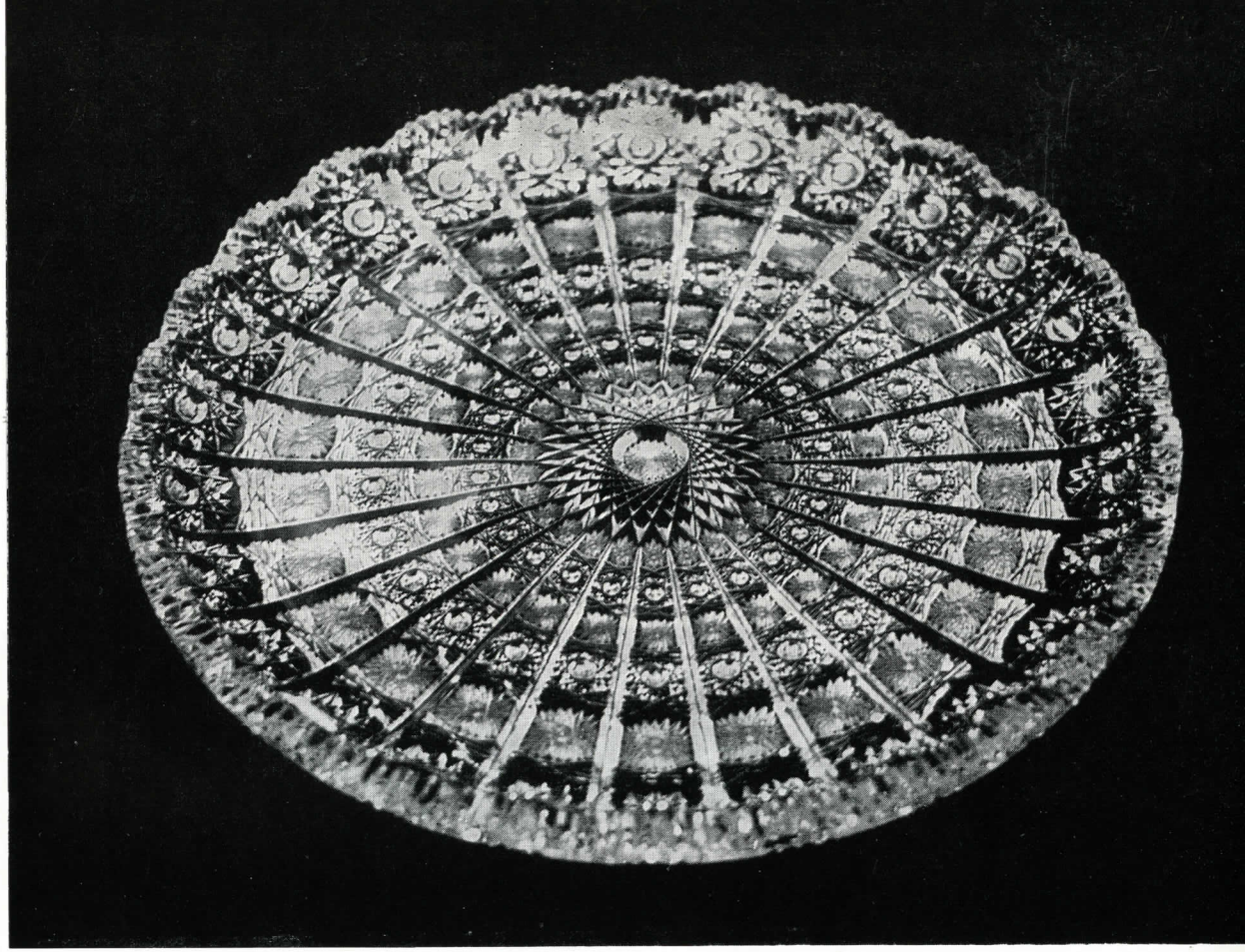

Tanjur za kolač
Torten Platte
Cake-plate

Serija kaleža
Verschiedene Kelche
Glasses

Liker servis
Likör garnitur
Cordail set

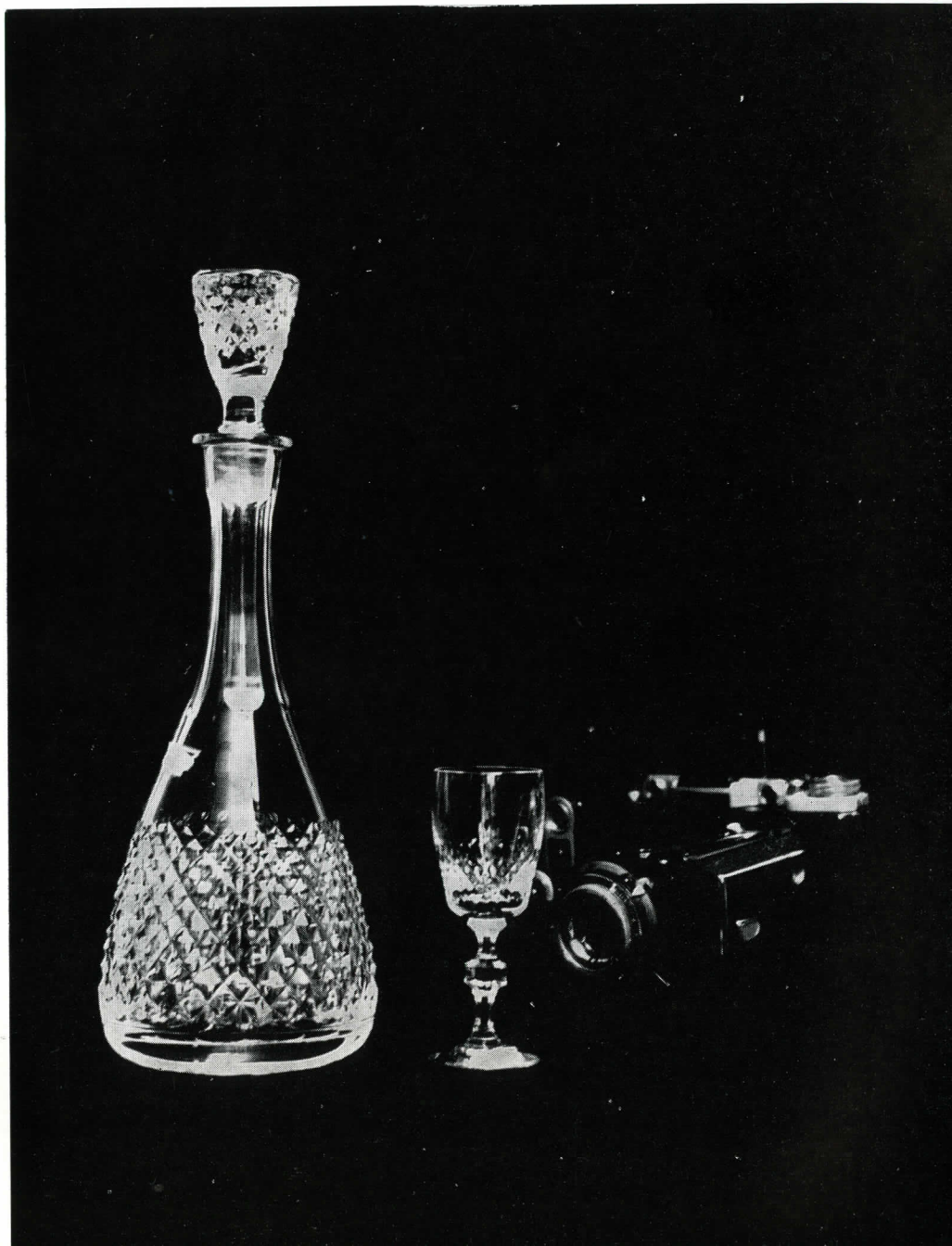

Servis za vodu
Wasser garnitur
Water set

Servis za vino
Wein garnitur
Wine set

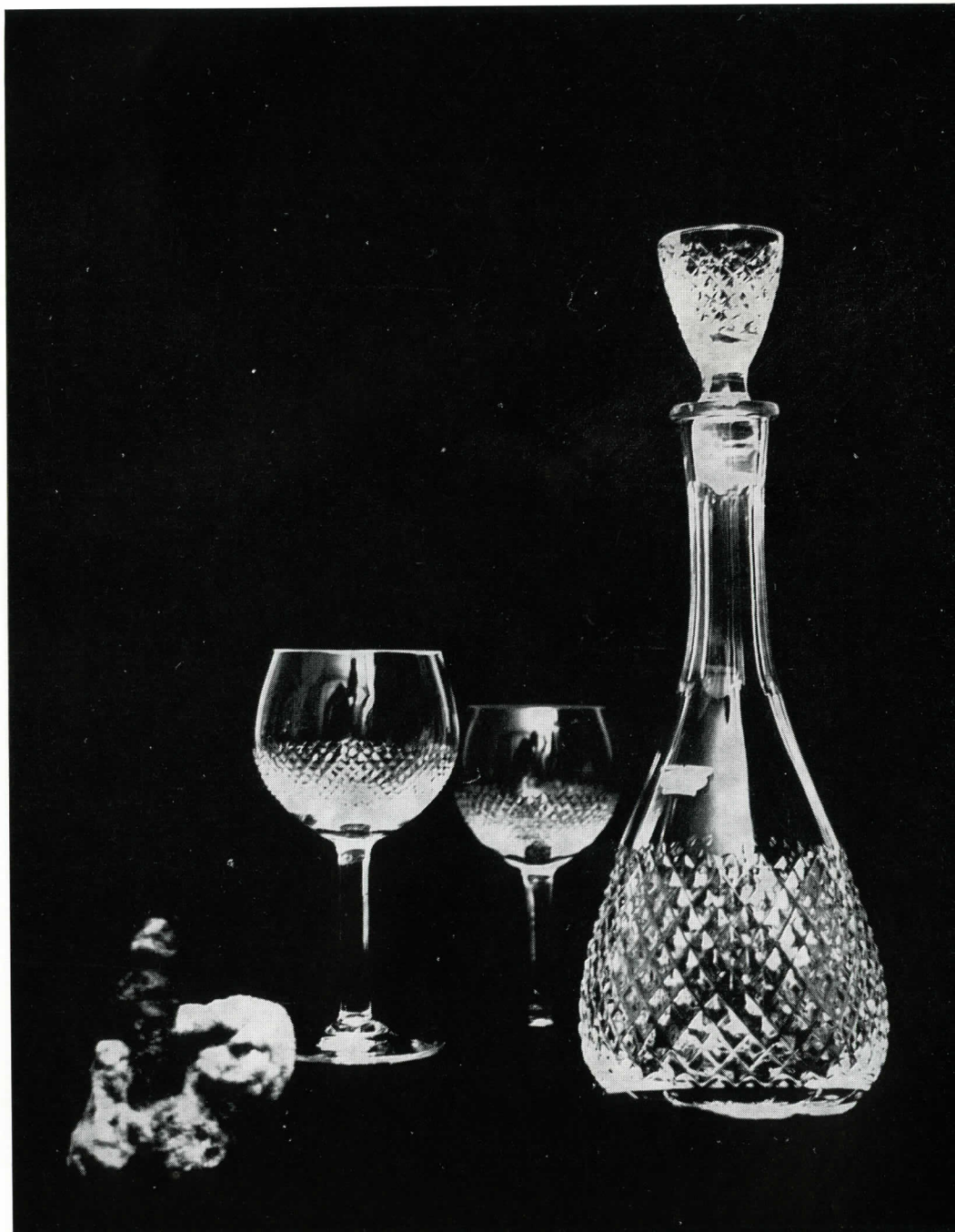

Servis za wisky
Garnitur für wisky
Whisky set

Servis za wisky
Garnitur für whisky
Whisky set

Boce za žestoka pića
Flackons für whisky
Decanters for whisky

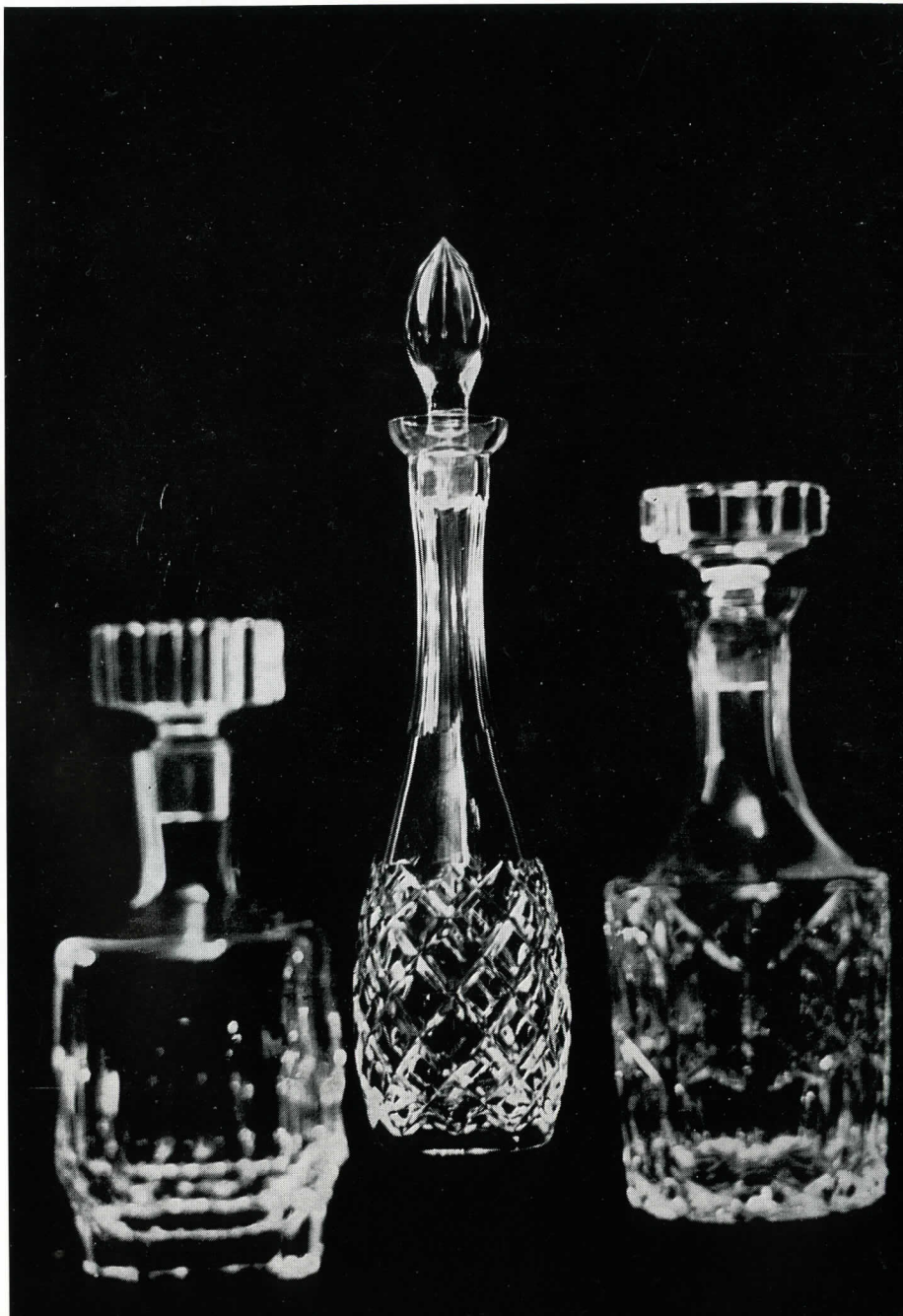

Vrć za vodu
Wasser Krug
Water Yug

Liker servis
Likör garnitur
Cordail set

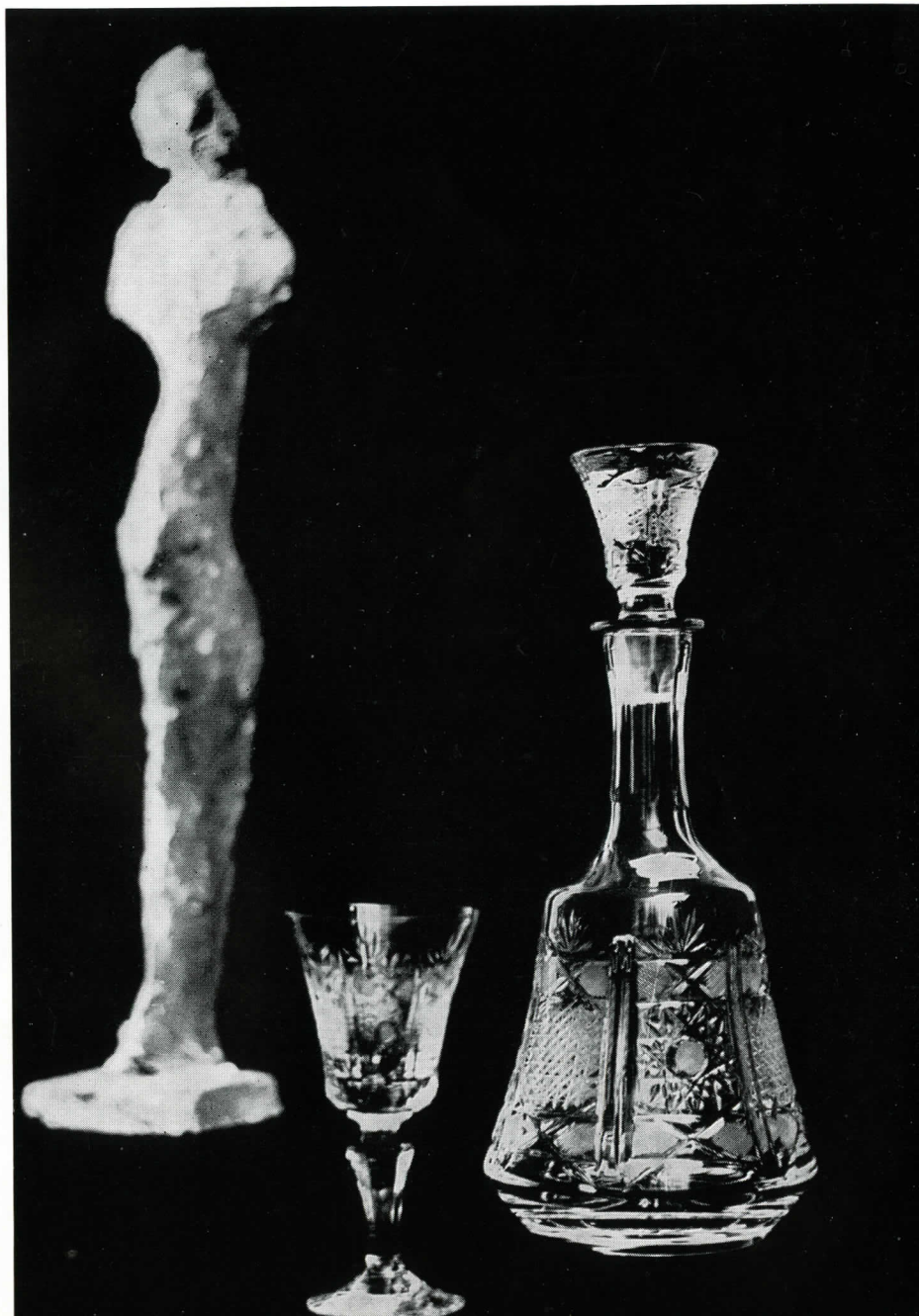

Boce za žestoka pića
Flachons für alkohol getränke (Spiritvesen)
Decanters for whisky

»KRISTAL« — SAMOBOR 1951 — 1971.

Izdavač
»Matica Hrvatska« — Pododbor Samobor

Urednik
Ivica Hrčić

Uredio
Boris Adamek

Suradnici
Josip Cvetković
Zorka Štengl
Milivoj Kres
Ivica Sudnik
Vjekoslav Šoln
Inž. Sonja Ćuk
Eugen Kirschenheuter
Mira Matijaščić
Inž. Antun Mauko

Snimci
Boris Adamek 1, 11, 15, 16, 18, 30, 34, 39, 47—67
Ivica Sudnik 21
Milivoj Kres 24, 25, 27, 28, 29, 33, 37, 40

Naslovna strana
Boris Adamek

Prijevod
Dr. Blanka Jakić — njemački
Stjepan Stanić — engleski

Svibnja 1971.

Tisak: ITP »A. G. Matoš« — Samobor